

Долоо хоног тутмын хэвлэл
2015 оны 06 дугаар сарын 05
№21 /882/

ТӨРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН АЛБАН МЭДЭЭЛЭЛ

Монгол Улсын
хууль

1014

Монгол Улсын
Их Хурлын
тогтоол

1024

Монгол Улсын
Үндсэн хуулийн
цэцийн дүгнэлт

1031

**Хөдөлмөрийн аюулгүй
байдал, эрүүл ахуйн тухай
хуульд нэмэлт, өөрчлөлт
оруулах тухай**

**Төрөөс ойн талаар
баримтлах бодлого
батлах тухай**

**Хуульчийн эрх зүйн байдлын
тухай хуулийн зарим зүйл,
заалт Монгол Улсын Үндсэн
хуулийн холбогдох зүйл,
заалтыг зөрчсөн эсэх
тухай маргааныг хянан
шийдвэрлэсэн тухай**

ГАРЧИГ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

249.	Тэтгэврийн даатгалын шимтгэлийн нэрийн дансны тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай	1014
250.	Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай	1014
251.	Төсвийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай	1022
252.	Хүний хөгжил сангийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	1024

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

253.	Төрөөс ойн талаар баримтлах бодлого батлах тухай	Дугаар 49	1024

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН ЦЭЦИЙН ДҮГНЭЛТ

254.	Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн зарим зүйл, заалт Монгол Улсын Үндсэн хуулийн холбогдох зүйл, заалтыг зөрчсөн эсэх тухай маргааныг хянан шийдвэрлэсэн тухай	Дугаар 08	1031

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН ЦЭЦИЙН ТОГТООЛ

255.	Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 14.5, Онц байдлын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэг Үндсэн хуулийн Хорин долдугаар зүйлийн 6 дахь хэсгийн холбогдох заалтыг зөрчсөн эсэх тухай маргааныг дахин хянаж, эцэслэн шийдвэрлэсэн тухай	Дугаар 03	1039

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2015 оны 05 дугаар
сарын 14-ний өдөр

Улаанбаатар
хот

ТЭТГЭВРИЙН ДААТГАЛЫН ШИМТГЭЛИЙН НЭРИЙН ДАНСНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Тэтгэврийн даатгалын шимтгэлийн нэрийн дансны тухай хуульд доор дурдсан агуулгатай 13¹дүгээр зүйл нэмсүгэй:

“13¹дүгээр зүйл.Өндөр насны тэтгэвэр тогтоолгоход сонголт хийх эрх

13¹.1.Энэ хуулийн 7.1-д заасан болзлыг хангасан даатгуулагч өндөр насны тэтгэвэр тогтоолгоход Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлд, эсхүл энэ хуулийн 8 дугаар зүйлд заасан нөхцөлөөс сонголт хийж болно.”

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

З.ЭНХБОЛД

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2015 оны 05 дугаар
сарын 14-ний өдөр

Улаанбаатар
хот

ХӨДӨЛМӨРИЙН АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛ, ЭРҮҮЛ АХУЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хуульд доор дурдсан агуулгатай дараах хэсэг, заалт нэмсүгэй:

1/3 дугаар зүйлийн 3.1.20-3.1.22 дахь заалт:

“3.1.20.“үйлдвэрлэлийн осол” гэж хөдөлмөр эрхлэгч иргэн хөдөлмөрлөх үүргээ биелүүлэх явцад үйлдвэрлэлийн болон түүнтэй адилтгах хүчин зүйлийн үйлчлэлд өртөхийг;

3.1.21.“үйлдвэрлэлийн орчин” гэж аж ахуйн нэгж, байгууллагын үйл ажиллагааны талбай, гадна орчныг;

3.1.22.“эрсдэлийн түвшин их ажлын байр” гэж хөдөлмөрлөх явцад ажилтанд учирч болзошгүй аюултай хүчин зүйлийн магадлал нь зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс өндөр байхыг.”

2/7 дугаар зүйлийн 7.2 дахь хэсэг:

“7.2.Аж ахуйн нэгж, байгууллагын үйлдвэрлэлийн орчин нь хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн стандарт, шаардлага хангасан байна.”

3/21 дүгээр зүйлийн 21.1.9, 21.1.10 дахь заалт:

“21.1.9.эрсдэлийн түвшин их ажлын байрны жагсаалтыг батлах;

21.1.10.хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн нийтээр дагаж мөрдөх дүрэм, журмыг батлах;”

4/23 дугаар зүйлийн 23.3.5 дахь заалт:

“23.3.5.эрсдэлийн түвшин их ажлын байрны жагсаалт батлуулахаар Засгийн газарт санал хүргүүлэх.”

5/23 дугаар зүйлийн 23.4 дэх хэсэг:

“23.4.Үндэсний хорооны үйл ажиллагааны зардлыг хөдөлмөрийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний, салбар хорооны үйл ажиллагааны зардлыг уг асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний жил бүрийн төсвийн багцад тус тус тусгана.

6/25 дугаар зүйлийн 25.1.6, 25.1.7 дахь заалт:

“25.1.6.хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч иргэн, малчны хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн сургалтыг энэ хууль болон холбогдох стандартын дагуу зохион байгуулах;

25.1.7.хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн орон нутгийн зөвлөл байгуулж, ажиллуулах;”

7/25 дугаар зүйлийн 25.2.3 дахь заалт:

“25.2.3.энэ хуулийн 25.1.6-д заасан бүрэн эрх;”

8/26 дугаар зүйлийн 26.1.4 дэх заалт:

“26.1.4.үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний даатгалын сангаас зарцуулах хөрөнгө;”

9/26 дугаар зүйлийн 26.5 дахь хэсэг:

“26.5.Энэ хуулийн 26.2-т заасан хөрөнгийг дараах арга хэмжээнд зарцуулна:

26.5.1.хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн сургалт, сурталчилгаа;

26.5.2.ажилтныг эрүүл мэндийн урьдчилсан ба хугацаат үзлэгт хамруулах;

26.5.3.ажилтныг сувилах, хөдөлмөрийн чадвар алдалтыг нөхөн сэргээх;

26.5.4.ажлын тусгай хувцас, хамгаалах хэрэгсэл;

26.5.5.ажлын байр, үйлдвэрлэлийн орчны аюул, эрсдэлгүй байдлыг хангах;

26.5.6.хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн бүтэц, ажилтан, зөвлөлийн чиг үүрэгт хамаарах үйл ажиллагаа;

26.5.7.ажилтныг амь нас, эрүүл мэндийн даатгалд хамруулах;

26.5.8.хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн урьдчилан сэргийлэх бусад арга хэмжээ.”

10/28 дугаар зүйлийн 28.3, 28.4 дэх хэсэг:

“28.3.Захиалагч, ерөнхий болон туслан гүйцэтгэгч нь хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн стандартыг хангах, болзошгүй тохиолдлоос урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ, үйлдвэрлэлийн осол, хурц хордлого, мэргэжлээс шалтгаалах өвчний улмаас ажилтанд учирсан хохирлыг нөхөн төлөх, амь нас, эрүүл мэндийн даатгалд хамруулах зэрэгт зайлшгүй шаардагдах хөрөнгө, хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн талаар харилцан хүлээх үүрэг, хариуцлагыг гэрээнд тодорхой тусгана. Хэрэв гэрээнд энэ талаар тусгаагүй бол тухайн асуудлыг ерөнхий гүйцэтгэгч хариуцна.

28.4.Эрсдэлийн түвшин их ажлын байранд ажиллаж байгаа ажилтныг амь нас, эрүүл мэндийн даатгалд тухайн ажилтны 36 ба түүнээс дээш сарын дундаж цалинтай тэнцэх хэмжээгээр заавал даатгуулна. Ажилтны амь нас, эрүүл мэндийн даатгалын хураамжийг ажил олгогч

хариуцах бөгөөд ажилтныг амь нас, эрүүл мэндийн даатгалд даатгуулсан нь Хөдөлмөрийн тухай хуулийн 97 дугаар зүйлд заасан нөхөн төлбөрийг ажил олгогч олгохгүй байх үндэслэл болохгүй.”

11/30 дугаар зүйлийн 30.3 дахь хэсэг:

“30.3.Мэргэжлээс шалтгаалсан өвчнийг бүртгэх, мэдээлэх журмыг эрүүл мэндийн болон хөдөлмөрийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн хамтран батална.”

12/36 дугаар зүйлийн 36.7-36.10 дахь хэсэг:

“36.7.Энэ хуулийн 4.1.2, 4.1.3, 4.1.6-д заасан этгээд нь энэ хуулийн 7.1, 9.5, 10.4 дэх хэсэг, 11, 12 дугаар зүйлд заасан шаардлагыг хангаж ажиллаагүй бол хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг гурваас тав дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр хөдөлмөрийн хяналтын улсын байцаагч торгоно.

36.8.Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн сургалтын стандартын шаардлагад нийцээгүй сургалт явуулсан байгууллагыг хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг таваас арав дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр хөдөлмөрийн хяналтын улсын байцаагч торгоно.

36.9.Энэ хуулийн 7.2 дахь хэсэгт заасныг зөрчсөнөөс иргэний эрүүл мэнд хохирсон болон нас барсан бол ажил олгогч холбогдох хуульд заасны дагуу хохирлыг нөхөн төлнө.

36.10.Захиалагч, ерөнхий болон туслан гүйцэтгэгч нь хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн стандартын шаардлагыг хангаагүй зөрчил гаргасан бол хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг таваас арав дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр хөдөлмөрийн хяналтын улсын байцаагч торгоно.”

2 дугаар зүйл.Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн гарчгийн “үйлдвэрлэлийн” гэсний дараа “орчин,” гэж, 8 дугаар зүйлийн гарчгийн “барилга байгууламжийг” гэсний болон 8.1 дэх хэсгийн “барилга байгууламжийг” гэсний дараа “болон үндсэн, суурин тоног төхөөрөмж, хэрэгслийг” гэж, 19 дүгээр зүйлийн 19.1 дэх заалтын “үндэсний хороо” гэсний дараа “, салбар хороо” гэж, 22 дугаар зүйлийн 22.1.3 дахь заалтын “эрүүл ахуйн асуудлаар” гэсний дараа “салбарын болон” гэж, 23 дугаар зүйлийн 23.1 дэх хэсгийн “хөдөлмөрийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний” гэсний дараа “, салбар хороог уг асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний” гэж, 23 дугаар зүйлийн 23.2

дахь хэсгийн “дарга” гэсний дараа “, салбар хорооны дүрмийг Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн үндэсний хороо тус тус” гэж, 28 дугаар зүйлийн 28.1.10 дахь заалтын “тохижуулсан” гэсний дараа “ахуйн” гэж тус тус нэмсүгэй.

3 дугаар зүйл.Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хуулийн дараах зүйл, хэсэг, заалтыг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

1/6 дугаар зүйлийн 6.2 дахь хэсэг:

“6.2.Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн стандарт боловсруулах, батлуулах, нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудлыг тухайн салбарын төрийн захиргааны төв байгууллага хариуцан зохион байгуулж, хөдөлмөрийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагатай зөвшилцөн стандартын асуудал эрхэлсэн байгууллага холбогдох хуулийн дагуу батална.”

2/10 дугаар зүйлийн 10.3 дахь хэсэг:

“10.3.Өргөх, зөөх, тээвэрлэх хэрэгсэлд засвар үйлчилгээ, тохируулгыг техникийн баримт бичигт заасны дагуу аж ахуйн нэгж, байгууллага тодорхой хугацаанд хийж, эрх бүхий байгууллагаар баталгаажуулна.”

3/23 дугаар зүйлийн 23.3.3 дахь заалт:

“23.3.3.үйлдвэрлэлийн осол, хурц хордлого, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх талаар хэрэгжүүлж байгаа арга хэмжээ, үр дүнг жил бүр Засгийн газарт мэдээлэх;”

4/24 дүгээр зүйлийн 24.1.1 дэх заалт:

“24.1.1.үйлдвэрлэлийн осол, хурц хордлого, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ, түүнд шаардагдах хөрөнгө болон хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн зөвлөлийн үйл ажиллагааны холбогдох зардлыг төсөвт суулгаж, хэрэгжилтэд хяналт тавих;”

5/26 дугаар зүйлийн 26.2 дахь хэсэг:

“26.2.Төсвийн байгууллага нь тухайн жилийн батлагдсан төсвийн 0.5 хувиас, аж ахуйн нэгж, байгууллага эрсдэлийн түвшингээс хамааран үйлдвэрлэл, үйлчилгээний зардлын 1.5 хувиас доошгүй

хэмжээний хөрөнгийг хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн болон үйлдвэрлэлийн осол, хурц хордлого, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээнд тус тус зарцуулна.”

6/27 дугаар зүйл:

“27 дугаар зүйл.Аж ахуйн нэгж, байгууллагын хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн асуудал хариуцсан бүтэц, зохион байгуулалт

27.1.Хөдөлмөрийн аюулгүй байдлыг хангах, хөдөлмөрийн нөхцөлийг сайжруулах, хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэх, хяналт тавих үүргийг аж ахуйн нэгж, байгууллагын захирал /эзэн/, ажил олгогч шууд хариуцна.

27.2.Ажил олгогч нь үйлдвэрлэл, үйлчилгээний онцлог, ажлын байрны эрсдэлийн түвшин, ажилтны тоог харгалзан хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн асуудал хариуцсан бүтэц болон ажилтан, зөвлөл ажиллуулна.

27.3.Энэ хуулийн 27.2-т заасан хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн асуудал хариуцсан бүтэц болон ажилтан, зөвлөл дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

27.3.1.аж ахуйн нэгж, байгууллагын хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн бодлого, төлөвлөгөөг боловсруулж, шаардлагатай дүрэм, журмыг шинэчлэн баталж хэрэгжүүлэх;

27.3.2.хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн удирдлагын тогтолцоог нэвтрүүлэх, хэрэгжилт, үр дүнд хяналт тавих;

27.3.3.хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн хууль тогтоомжийн шаардлага, стандарт, салбарын болон аж ахуйн нэгж, байгууллагын мөрдөх хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн дүрэм, журмын хэрэгжилтийн байдалд үзлэг, шалгалт хийлгэх, илэрсэн зөрчил дутагдлыг арилгуулах арга хэмжээ авах;

27.3.4.хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн сургалтын хэрэгцээг тодорхойлох, төлөвлөх, хөтөлбөр боловсруулах, сургалт зохион байгуулах, үр дүнг тооцох, тайлагнах;

27.3.5.ажлын нөхцөл, мэргэжлийн онцлогт тохирсон тусгай хувцас, хамгаалах хэрэгслийг ажилтанд олгох, норм, чанар, зохистой хэрэглээнд хяналт тавих;

27.3.6.хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн хууль тогтоомжийн шаардлага, стандарт, дүрэм, журмыг зөрчсөн албан тушаалтан, ажилтанд хариуцлага хүлээлгэх саналаа ажил олгогчид гаргах;

27.3.7.хууль тогтоомжид заасан бусад чиг үүрэг.

27.4.Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн асуудал хариуцсан ажилтнаар инженер, техникийн болон эрүүл ахуйн боловсролтой, мэргэшсэн хүнийг ажиллуулна.

27.5.Аж ахуйн нэгж, байгууллагын хэлтэс, албаны дарга, нэгж, тасгийн ахлагч, тэдгээртэй адилтгах албан тушаалтны ажлын байрны тодорхойлолтод хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн талаар дараах чиг үүргийг тусгана:

27.5.1.хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн хууль тогтоомж, стандартыг хэрэгжүүлэх, өөрийн харьяалах ажлын байр болон үйлдвэрлэлийн орчинд тохирсон дүрэм, журмыг боловсруулахад оролцох;

27.5.2.хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн үйл ажиллагааг төлөвлөх, хэрэгжүүлэх, зохион байгуулах, хяналт тавих, үр дүнг тооцох, удирдлагын тогтолцоог нэвтрүүлэхэд ажилтнаа манлайлан ажиллах;

27.5.3.осолд дөхсөн тохиолдлыг бүртгэх болон үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчин, үйлдвэрлэлийн орчинд учирч болох аюулыг илрүүлэх, тогтоох, үнэлэх, бууруулах, арилгах талаар хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн ажилтанд мэдээлэх, хамтран ажиллах;

27.5.4.энэ хуулийн 27.3, 28 дугаар зүйлд заасан чиг үүргийг хэрэгжүүлэхэд ажил олгогч болон хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн ажилтантай хамтран ажиллах.

27.6.Аж ахуйн нэгж, байгууллагын хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн асуудал хариуцсан бүтцийн жишиг, ажилтны орон тооны норматив, зөвлөлийн ажиллах үлгэрчилсэн журмыг хөдөлмөрийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага батална.

27.7.Энэ хуулийн 4.1.2, 4.1.3, 4.1.6-д заасан этгээд, аж ахуйн нэгж, байгууллага, ажил олгогч нь хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн асуудал хариуцсан бүтэц болон ажилтан ажиллуулах орон тоонд хүрээгүй тохиолдолд хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн асуудлыг мэргэшсэн байгууллага, ажилтнаар гэрээгээр гүйцэтгүүлж болно.”

7/28 дугаар зүйлийн 28.1.4 дэх заалт:

“28.1.4.ажлын байранд учирч болзошгүй аюулыг илрүүлэх, тогтоох, үнэлэх, бууруулах, арилгах зорилгоор эрсдэлийн үнэлгээ хийх;”

8/31 дүгээр зүйлийн 31.1 дэх хэсэг:

“31.1.Ажлын байрны хөдөлмөрийн нөхцөлийн үнэлгээг стандартын асуудал эрхэлсэн байгууллагын итгэмжлэл бүхий мэргэжлийн байгууллага батлагдсан журмын дагуу хийнэ.”

9/36 дугаар зүйлийн 36.1-36.6 дахь хэсэг:

“36.1.Үйлдвэрлэлийн осол, хурц хордлого гарсан бол ажил олгогчийг наймаас арав дахин, хариуцлага алдсан холбогдох албан тушаалтныг хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг таваас найм дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр хөдөлмөрийн хяналтын улсын байцаагч, эсхүл шүүгч торгоно.

36.2.Үйлдвэрлэлийн осол, хурц хордлого хоёр ба түүнээс дээш гарсан тохиолдолд аж ахуйн нэгж, байгууллагыг хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг хориос хорин тав дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр хөдөлмөрийн хяналтын улсын байцаагч, эсхүл шүүгч торгоно.

36.3.Үйлдвэрлэлийн осол, хурц хордлогыг нуун дарагдуулсан холбогдох албан тушаалтныг хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг таваас найм дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, ажил олгогчийг хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг арван хоёроос арван тав дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр хөдөлмөрийн хяналтын улсын байцаагч, эсхүл шүүгч торгоно.

36.4.Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн стандартын шаардлагыг хангаагүй зөрчил гаргасан аж ахуйн нэгж, байгууллагыг хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг арваас арван тав дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, энэ хуулийн 8 дугаар зүйлд заасан шаардлагыг хангаагүй үйлдвэрлэлийн барилга байгууламж, үндсэн болон суурин тоног төхөөрөмж, хэрэгслийг хамтран эзэмшсэн аж ахуйн нэгж, байгууллагыг хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг арван таваас хорь дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр хөдөлмөрийн хяналтын улсын байцаагч торгоно.

36.5.Үйлдвэрлэл, үйлчилгээний зориулалттай барилга байгууламж барьж байгуулах, машин механизм, тоног төхөөрөмжийг

суурилуулах, тэдгээрийг шинэчлэх, өргөтгөх, ашиглалтад өгөх, зуух, даралтат сав, шугам хоолой, өргөх зөөх механизмд тавигдах хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн шаардлага хангаагүй аж ахуйн нэгж, байгууллагыг хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг арваас арван тав дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр хөдөлмөрийн хяналтын улсын байцаагч торгоно.

36.6.Үйлдвэрлэлийн осол, хурц хордлого, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний улмаас хөдөлмөрийн чадвараа алдсан ажилтны хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувийг буруу тогтоосон холбогдох албан тушаалтан болон эмнэлэг-хөдөлмөрийн магадлах комиссын гишүүнийг хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг таваас арав дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр хөдөлмөрийн хяналтын улсын байцаагч, эсхүл шүүгч торгоно.”

4 дүгээр зүйл.Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.14, 28 дугаар зүйлийн 28.1.3 дахь заалтын “менежмент” гэснийг “удирдлагын тогтолцоо” гэж, 21 дүгээр зүйлийн 21.1.9 дэх заалтын дугаарыг “21.1.11” гэж, 25 дугаар зүйлийн 25.1.6 дахь заалтын дугаарыг “25.1.8” гэж, 25.2.3 дахь заалтын дугаарыг “25.2.4” гэж, 26 дугаар зүйлийн 26.1.4 дэх заалтын дугаарыг “26.1.5” болгон тус тус өөрчилсүгэй.

5 дугаар зүйл.Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хуулийн 17 дугаар зүйлийн 17.1, 17.2, 17.5 дахь хэсгийн “түр” гэснийг тус тус хассугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

З.ЭНХБОЛД

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2015 оны 05 дугаар
сарын 21-ний өдөр

Улаанбаатар
хот

**ТӨСВИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ,
ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл.Төсвийн тухай хуульд доор дурдсан агуулгатай дараах хэсэг, заалт нэмсүгэй:

1/60 дугаар зүйлийн 60.5-60.10 дахь хэсэг:

“60.5.Аймаг, нийслэлийн орон нутгийн хөгжлийн сан нь энэ хуулийн 60.2.6-д заасан орлогын 33-аас доошгүй хувийг ашигт малтмалын олборлолт хийсэн сум, дүүргийн орон нутгийн хөгжлийн санд олгоно.

60.6.Аймаг, нийслэлийн орон нутгийн хөгжлийн сан нь энэ хуулийн 60.2.7-д заасан орлогын 50-иас доошгүй хувийг ашигт малтмалын хайгуулын болон ашиглалтын тусгай зөвшөөрлөөр олгогдсон талбай байрших сум, дүүргийн орон нутгийн хөгжлийн санд олгоно.

60.7.Энэ хуулийн 60.2.6-д заасан эх үүсвэрийг ашигт малтмал ашигласан аймаг, нийслэлийн орон нутгийн хөгжлийн санд, энэ хуулийн 60.2.7-д заасан эх үүсвэрийг ашигт малтмалын хайгуулын болон ашиглалтын тусгай зөвшөөрлөөр олгогдсон талбай байрших аймаг, нийслэлийн орон нутгийн хөгжлийн санд улсын төсвөөс шилжүүлнэ.

60.8.Энэ хуулийн 60.2.6-д заасан улсын чанартай томоохон төсөл, арга хэмжээ хэрэгжүүлэгч хуулийн этгээдийн жагсаалтыг Засгийн газар батална.

60.9.Энэ хуулийн 60.6, 60.7-д заасан нутаг дэвсгэр нь хоёр болон түүнээс дээш тооны засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийг хамрах бол хувь тэнцүүлэх замаар орон нутгийн хөгжлийн сангийн шилжүүлгийг хийнэ.

60.10.Энэ хуулийн 60.5-60.9-д заасан орлогын шилжүүлэг хийх нарийвчилсан аргачлалыг санхүү, төсвийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.”

2/60 дугаар зүйлийн 60.2.6, 60.2.7 дахь заалт:

“60.2.6.ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөрийн орлогоос улсын чанартай томоохон төсөл, арга хэмжээг хэрэгжүүлэгч хуулийн этгээдийн төлсөн ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөрийн орлогыг хассан зөрүүний 30 хувь;

60.2.7.ашигт малтмалын хайгуулын болон ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн төлбөрийн орлогын 50 хувь.”

2 дугаар зүйл.Төсвийн тухай хуулийн 59 дүгээр зүйлийн 59.2 дахь хэсгийг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

“59.2.Аймаг, нийслэл нь орон нутгийн хөгжлийн сангаас энэ хуулийн 59.1.1-59.1.5-д заасан орлогын шилжүүлгийн 60-аас доошгүй

хувийг сум, дүүргийн орон нутгийн хөгжлийн санд энэ хуулийн 59.3-т заасан үзүүлэлтийг харгалзан хуваарилна.”

3 дугаар зүйл.Энэ хуулийг 2016 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

З.ЭНХБОЛД

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2015 оны 05 дугаар
сарын 21-ний өдөр

Улаанбаатар
хот

**ХҮНИЙ ХӨГЖИЛ САНГИЙН ТУХАЙ
ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл.Хүний хөгжил сангийн тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.2.2 дахь заалтын “70 хувь” гэснийг “65 хувь” гэж өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг 2016 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

З.ЭНХБОЛД

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2015 оны 05 дугаар
сарын 14-ний өдөр

Дугаар 49

Улаанбаатар
хот

**Төрөөс ойн талаар баримтлах бодлого
батлах тухай**

Ойн тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.1.1 дэх заалт, Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.1 дэх хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1/Төрөөс ойн талаар баримтлах бодлогыг хавсралтаар баталсугай.

2/Төрөөс ойн талаар баримтлах бодлогын зорилтыг хангах цогц хөтөлбөр боловсруулж, Монгол Улсын эдийн засаг, нийгмийг хөгжүүлэх үндсэн чиглэл, улсын төсөвт тусган хэрэгжүүлэх, зээл, тусламжид

хамруулан, ойн нөөцийн удирдлагын оновчтой бүтцийг бий болгох арга хэмжээ авч ажиллахыг Монгол Улсын Засгийн газар /Ч.Сайханбилэг/-т даалгасугай.

З/Энэ тогтоолын биелэлтэд хяналт тавьж ажиллахыг Монгол Улсын Их Хурлын Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн байнгын хороо /С.Батболд/-нд үүрэг болгосугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

З.ЭНХБОЛД

Улсын Их Хурлын 2015 оны 49 дүгээр
тогтоолын хавсралт

ТӨРӨӨС ОЙН ТАЛААР БАРИМТЛАХ БОДЛОГО

Нэг.Нийтлэг үндэслэл

Төрөөс ойн талаар баримтлах бодлого нь Монгол Улсын эдийн засаг, нийгэм, байгаль орчны асуудлыг цогцоор нь ногоон хөгжлийн бодлоготой уялдуулан хүний сайн сайхны төлөө ой модны нөөцийг хамгаалах, ашиглах, нөхөн сэргээхтэй холбоотой асуудлаар ирээдүйд гаргах шийдвэр, үйл ажиллагааг чиглүүлсэн, ойн бодлогын зорилго, баримтлах зарчим, хэрэгжүүлэх зорилтыг тодорхойлсон баримт бичиг мөн.

Монгол Улсын газрын нэгдмэл сангийн 11,79 хувь буюу 18,592.4 мянган га талбай нь ойн сангийн газарт хамаардагаас түймэрт шатсан ой 1,196.8 мянган га, мод бэлтгэсэн талбай 124.1 мянган га, хөнөөлт шавжинд нэрвэгдсэн талбай 95.7 мянган га, байгалийн гамшигт нэрвэгдсэн ой 0.9 мянган га талбайг тус тус эзэлж байна.

Байгалийн аясаар сэргэн ургаж байгаа болон ойжуулсан талбай 230.5 мянган га байгаа нь ойн нөөцийн хомсдол, доройтлыг бууруулах, ойг нөхөн сэргээх, хамгаалахад чиглэсэн шинэ бодлого боловсруулж, хэрэгжүүлэх шаардлагатайг харуулж байна.

Ой мод, ойн дагалт нөөц баялгийн бүтээгдэхүүнээр иргэдийн хэрэгцээг хангасан эрүүл ойтой болж, ойн экосистемийн үйлчилгээг сайжруулах, ойн санг нэмэгдүүлэх зорилгоор “Төрөөс ойн талаар баримтлах бодлого” /цаашид “бодлого” гэх/-ыг тодорхойлов.

Хоёр.Бодлогын зорилго, баримтлах зарчим

2.1.Монгол орны ойн экосистемийн тэнцвэрт байдлыг хадгалах, ойн хомсдол, доройтлыг зогсоох, ойг нөхөн сэргээх, ойжуулах замаар ойгоор бүрхэгдсэн талбайг нэмэгдүүлэх, зүй зохистой, тогтвортой ашиглахад чиглэсэн ойн тогтвортой менежментийг бий болгоход бодлогын зорилго оршино.

2.2.Төрөөс ойн талаар баримтлах бодлогыг хэрэгжүүлэхэд дараах зарчмыг баримтална:

2.2.1.ойн нөхөн сэргээлт, ойжуулалтын хэмжээг өсгөх замаар ойгоор бүрхэгдсэн талбайг нэмэгдүүлэх;

2.2.2.ойн биологийн олон янз байдлыг хадгалах, хамгаалах;

2.2.3.ойн эрүүл ахуй, амьдрах чадвар болон бүтээмжийг нэмэгдүүлэх;

2.2.4.ойн экологийн болон эдийн засаг, нийгмийн ач холбогдлыг нэмэгдүүлэх;

2.2.5.ойн бодлого, хууль тогтоомж, бүтэц, зохион байгуулалтыг сайжруулж, сонирхогч талуудын оролцоог хангасан “оин сайн засаглал”-ыг бий болгох;

2.2.6.ойн нөөцийн зүй зохистой, тогтвортой ашиглалтыг ойг хамгаалах, нөхөн сэргээх ажилтай уялдуулан шинжлэх ухааны үндэслэлтэй зохион байгуулах;

2.2.7.ой, хээрийн түймэр, ойн хөнөөлт шавж, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, учирсан хохирлыг арилгах үндэсний чадавхтай байх;

2.2.8.ойн баялгийг эзэмшигч, ашиглагч нь хамгаалах үүрэг хүлээж, ойн тогтвортой менежментийг хэрэгжүүлэх нэгж байх.

Гурав.Бодлогыг хэрэгжүүлэх зорилт

3.1.Ойг түймэр, хөнөөлт шавж, өвчнөөс хамгаалах, хууль бус мод бэлтгэлийг таслан зогсоох менежмент, чадавхыг бий болгон ойг хомсдол, доройтлоос сэргийлэх бодлогын хүрээнд дараах зорилтыг хэрэгжүүлнэ:

3.1.1.түймрийн хор хөнөөлийн аюулыг сурталчлах ажлыг эрчимжүүлж, түймрийг зогсоох шороон зурвас, ойн халз зурвас гаргах зэрэг бусад ойн аж ахуйн арга хэмжээг хэрэгжүүлэх, ойн түймэртэй тэмцэх ажлын материаллаг баазыг бэхжүүлэхэд төрөөс дэмжлэг үзүүлэх;

3.1.2.улсын хил дамнасан түймрээс сэргийлэх, тэмцэх талаар хөрш орнуудтай хамтран ажиллах оновчтой тогтолцоо бий болгох;

3.1.3.ойн түймрийн аюул бүхий үед эргүүл гаргах, түймрийг илрүүлэхэд сансрын мэдээлэл ашиглах, цахим харилцаа, үүрэн холбооны сүлжээ бий болгох ажлыг зохион байгуулан түймрийг шуурхай илрүүлж, унтраах;

3.1.4.мод, модон материалын эрэлт нийлүүлэлтийн оновчтой арга хэмжээ авах, хууль зүйн хариуцлагыг чангатгах, иргэдийн оролцоог урамшуулах зэрэг арга механизмыг хэрэглэх замаар хууль бус мод бэлтгэлийг таслан зогсоох;

3.1.5.ойгоос олгох модны хэмжээг үе шаттай бууруулж, мод орлох бүтээгдэхүүнийг нэмэгдүүлэх, үйлдвэрлэлийн зориулалттай мод, модон материалын хэрэгцээг импортын модоор хангах бодлого баримталж, иргэдийн модон бүтээгдэхүүний хэрэгцээг ойн арчилгаа, цэвэрлэгээний болон түүвэрлэх огтлолт зэрэг ойн экосистемд халгүй аргаар бэлтгэсэн модоор хангах;

3.1.6.ойн хөнөөлт шавж, өвчинтэй тэмцэх биологийн бэлдмэлийг дотоодод үйлдвэрлэх ажлыг зохион байгуулж, биологи, биотехник, физик-механик аргыг өргөн нэвтрүүлэх, химийн бодис хэрэглэхээс бүрэн татгалзах;

3.1.7.хөнөөлт шавжийн тооны өсөлт, бууралтад байнгын мониторинг хийсний үндсэн дээр шавжийн олшролын эхний үед урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ авч, хөнөөлийн голомттой талбайг бүрэн хяналтад авах;

3.1.8.хөнөөлт шавжийн олшролын үед тэмцлийн арга хэмжээг хэрэгжүүлэх чадавх бий болгох.

3.2.Ойг нөхөн сэргээх, ойжуулах, тарьц, суулгац ургуулах, сор, шилмэл модны сайн чанарын үр бэлтгэх хэмжээг нэмэгдүүлэн, арга технологийг сайжруулж, бодит хүчин чадлыг бий болгох замаар ойгоор бүрхэгдсэн талбайг нэмэгдүүлэх бодлогын хүрээнд дараах зорилтыг хэрэгжүүлнэ:

3.2.1.ойн үрийн аж ахуйн цогц бодлогыг хэрэгжүүлж, сор, шилмэл модны сайн чанарын үрээр ойг нөхөн сэргээх, үржүүлэх ажлын хэрэгцээг бүрэн хангах;

3.2.2.тарьц, суулгац ургуулах дэвшилтэт шинэ технологи нэвтрүүлж, ойжуулалтын ажлын чанарыг сайжруулж, улирлын хамаарлыг багасгах;

3.2.3.ойгоор бүрхэгдсэн талбайн хэмжээг 2020 онд 8,3 хувьд, 2030 онд 9,0 хувьд тус тус хүргэх;

3.2.4.Монгол оронд агро-ойн аж ахуйн хөгжлийн үндэс суурийг тавих;

3.2.5.бэлчээр, тариалангийн талбай, авто зам, төмөр замын сүлжээг хамгаалах зориулалт бүхий ойн зурвас, хот, суурин газар ногоон байгууламж байгуулах ажлын зардлыг захиалагч болон ашиглагчийн зураг төсөв, төлөвлөгөөнд тусган хэрэгжүүлэх;

3.2.6.ойг нөхөн сэргээх, ойжуулах, таримал ойг худалдан авах санхүүжилтийг үе шаттай нэмэгдүүлэх;

3.2.7.экологийн тэнцвэрт байдлыг хангах зорилгоор байгалийн гамшиг болон хууль бус мод бэлтгэл, уул уурхайн олборлолт, хүний хүчин зүйлийн сөрөг нөлөөллийн улмаас устсан ойг нэн тэргүүнд нөхөн сэргээх;

3.2.8.ойн хомсдол, доройтлоос үүдэлтэй хүлэмжийн хийн ялгарлыг үе шаттай бууруулах төсөл, хөтөлбөр хэрэгжүүлэх.

3.3.Ойн тогтвортой менежментийг бий болгон ойгоос гарах бүтээгдэхүүний нэр төрлийг нэмэгдүүлж, экологийн болон эдийн засаг, нийгмийн үр ашгийг сайжруулах бодлогын хүрээнд дараах зорилтыг хэрэгжүүлнэ:

3.3.1.Монгол орны ойн сангийн төлөв байдлыг нарийвчлан тодорхойлж, ойг хамгаалах, нөхөн сэргээх, зохистой ашиглах ойн тогтвортой менежментийг бий болгох;

3.3.2.ойн биологийн олон янз байдлын хамгааллыг сайжруулах;

3.3.3.ашиглалтын ой бүхий нутагт ойн замын сүлжээг сэргээн өргөжүүлж, ойн нөөцийг иж бүрэн, зүй зохистой, тогтвортой ашиглах үйлдвэрлэлийг дэмжих;

3.3.4.бүтээмж сайтай, түргэн ургадаг модыг тарьж ургуулах замаар үйлдвэрлэлийн зориулалттай плантаци байгуулж, ойн тариалан эрхлэх үндэс суурийг тавих;

3.3.5.ойн цэвэрлэгээгээр бэлтгэсэн хатсан болон унанги мод, ойн бусад үлдэгдлийг боловсруулан, төрөл бүрийн модлог хавтан, шахмал болон био түлшний дэвшилтэт технологи бүхий үйлдвэрлэлийг дэмжин хөгжүүлж, ойн нөөцийг эдийн засгийн эргэлтэд оруулах;

3.3.6.ойн нөөц бүхий аймаг, сумын иргэдийн ахуйн хэрэглээний болон уламжлалт бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх зориулалтаар мод бэлтгэх журам гаргах;

3.3.7.олон улсын жишигт нийцсэн ойн мэргэжлийн байгууллагын итгэмжлэлийн үндэсний стандартыг бий болгож, 2020 он гэхэд ойн нөөцийг зөвхөн итгэмжлэл авсан аж ахуйн нэгж, байгууллага ашигладаг тогтолцоонд шилжих;

3.3.8.сум, суурин газрын төсөвт байгууллагуудыг нэгдсэн халаалтад шилжүүлэх, мод орлох түлшний үйлдвэрлэлийг дэмжих, урамшуулах зэргээр түлшний модны хэрэглээг бууруулах;

3.3.9.ойн эрүүл орчин бүрдүүлж, хэвийн өсөлтийг ханган, ойн бүтээмжийг дээшлүүлэх;

3.3.10.ойн нөхөрлөл өөрийн эзэмшлийн ойд менежментийн төлөвлөгөөний дагуу бие даасан үйл ажиллагаа явуулахад санхүүгийн болон техник, технологийн дэмжлэг үзүүлэх төсөл хэрэгжүүлэх;

3.3.11.ойн дагалт баялгийн нөөцийг тогтоож, байгаль орчинд халгүй аргаар бэлтгэн ашиглах, судалгаа шинжилгээний ажлыг эрчимжүүлэн, уламжлалт мэдлэгийг түгээн дэлгэрүүлж, нөөц, тархалт багатай ойн дагалт баялгийг байгаль дээр өсөж үржих, тэлэх боломжоор хангах, зориудаар тарималжуулах.

3.4.Ойн тогтвортой менежментийг хэрэгжүүлэх санхүүгийн эх үүсвэрийг нэмэгдүүлэх бодлогын хүрээнд дараах зорилтыг хэрэгжүүлнэ:

3.4.1.ойн тогтвортой менежментийг хэрэгжүүлэх санхүүгийн стратегийг үе шат бүрээр боловсруулж, хэрэгжилтийг хангах;

3.4.2.ойжуулалт, ойн аж ахуйн арга хэмжээнд хувийн болон аж ахуйн нэгж, байгууллагаас оруулах хөрөнгө оруулалтыг дэмжих хөшүүрэг, механизмыг бий болгох;

3.4.3.ойн салбарын гадаад хамтын ажиллагааг өргөжүүлж, санхүүгийн эх үүсвэрийг нэмэгдүүлэх, цөлжсөн бүс нутгийг ойжуулах томоохон төслийг олон улсын байгууллага, бусад орны дэмжлэг, тусламжаар хэрэгжүүлэх;

3.4.4.ойн хүлэмжийн хий шингээх, хүчилтөрөгч ялгаруулах, хөрс, ус болон биологийн олон янз байдлыг хамгаалах зэрэг экологийн ач холбогдлыг үнэлсэн экосистемийн үйлчилгээний төлбөрийг бий болгон мөрдөх.

3.5.Ойн эрх зүйн орчныг сайжруулан “ойн сайн засаглал”-ыг бий болгож, салбарын шинжлэх ухаан, сургалт, боловсрол, мэдээлэл, сурталчилгааг эрчимжүүлэх бодлогын хүрээнд дараах зорилтыг хэрэгжүүлнэ:

3.5.1.ойн тогтвортой менежментийг зохион байгуулах, олон улсын ойн байгууллагатай хамтран ажиллах чадавх бүхий олон улсын жишигт нийцсэн удирдлагын тогтолцоо бий болгох;

3.5.2.ойн мэргэжлийн байгууллагад ойн санг гэрээгээр эзэмшүүлэх, ой бүхий сумдад ойн нөхөрлөл байгуулахад дэмжлэг үзүүлэх замаар ойн санг тодорхой эзэнтэй болгох үйл ажиллагааг эрчимжүүлэх;

3.5.3.эрдэм шинжилгээний байгууллага, их, дээд сургуулийн дэргэд ойжуулалт, нөхөн сэргээлт, ой хамгаалал, мод ашиглах, боловсруулах үйлдвэрлэлийн дэвшилтэт технологи боловсруулах, нэвтрүүлэх, дамжуулах нэгж, инкубаторийн төв, өндөр технологийн жижиг, дунд үйлдвэр байгуулахыг төрөөс дэмжих;

3.5.4.ойн мэргэжлийн их, дээд сургууль, коллеж, мэргэжлийн сургалт үйлдвэрлэлийн төвийн материаллаг баазыг бэхжүүлэх, багш нарын чадавхыг дээшлүүлэх ажилд бүх талын дэмжлэг, тусалцаа үзүүлэх, улмаар ойн мэргэжилтэн, мэргэжлийн ажилтан, ажилчин бэлтгэх шаталсан сургалттай тогтолцоо бий болгох;

3.5.5.олон нийтийн мэдээлэл, сурталчилгааны ажлыг эрчимжүүлэх, ойн экологийн үнэ цэнийг иргэдэд ойлгуулах талаар бүх нийтийг хамарсан ажил өрнүүлэх, ойн салбарын мэдээ, мэдээллийг түгээн дэлгэрүүлэх мэргэжлийн сэтгүүл, студи байгуулахыг төрөөс дэмжих.

Дөрөв.Бодлогын хэрэгжилтийн үе шат, үр дүн

4.1.Төрөөс ойн талаар баримтлах бодлогыг хоёр үндсэн үе шаттайгаар, нэгдүгээр үе шатыг 2015-2020 онд, хоёрдугаар үе шатыг 2020-2030 онд хэрэгжүүлнэ.

4.2.Ойн түймрийн дундаж талбайг 2020 онд 30 хувь, 2030 онд 70 хувь хүртэл бууруулна.

4.3.Ойн хөнөөлт шавж, өвчний хөнөөлийн тархалтын голомтыг 2020 онд 60 хувь хүртэл бууруулж, 2030 онд бүрэн хяналтад авна.

4.4.Ойн экосистем, биологийн олон янз байдлын хадгалалт, хамгаалалт сайжирна.

4.5.Ойн хомсдол, доройтлоос үүдэлтэй хүлэмжийн хийн ялгарлыг 2020 онд 2 хувь, 2030 онд 5 хувь бууруулна.

4.6.Байгалийн аясаар сэргэн ургасан болон таримал ойг 2020 онд 310.0 мянган га, 2030 онд 1,500.0 мянган га талбайгаар нэмэгдүүлнэ.

4.7.Модон түүхий эдийн ашиглалтын түвшинг 80 хувьд хүргэж, иргэдийн мод, модон бүтээгдэхүүний хэрэгцээг бүрэн хангана.

4.8.Ойн дагалт баялгийн ашиглалтыг сайжруулах замаар хүн амын хүнсний хангамж, өрхийн орлогыг нэмэгдүүлнэ.

4.9.Монгол орны ойн салбарт тогтвортой менежмент нэвтэрч, ойг хамгаалах, зохистой ашиглах, нөхөн сэргээх ажилд чанарын ахиц гарч, экологийн ач холбогдол бүхий эрүүл ой бий болно.

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН ЦЭЦИЙН ДҮГНЭЛТ

2015 оны 5 дугаар
сарын 27-ны өдөр

Дугаар 08

Улаанбаатар
хот

**Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн
зарим зүйл, заалт Монгол Улсын Үндсэн хуулийн
холбогдох зүйл, заалтыг зөрчсөн эсэх тухай
маргааныг хянан шийдвэрлэсэн тухай**

Үндсэн хуулийн цэцийн хуралдааны
танхим 12.00 цаг

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн дунд суудлын хуралдааныг
Үндсэн хуулийн цэцийн орлогч дарга Н.Жанцан даргалж, гишүүдэд
Т.Лхагваа, Ш.Цогтоо /илтгэгч/, Д.Наранчимэг, Д.Ганзориг нарын

бүрэлдэхүүнтэй, хуралдааны нарийн бичгийн даргаар Ц.Долгормааг оролцуулан Үндсэн хуулийн цэцийн хуралдааны танхимд нээлттэй хийв.

Үндсэн хуулийн цэцийн дунд суудлын хуралдаанд Монгол Улсын Их Хурлын итгэмжлэгдсэн төлөөлөгч, Улсын Их Хурлын гишүүн Х.Тэмүүжин оролцлоо.

Үндсэн хуулийн цэцийн дунд суудлын хуралдаанаар Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.3 дахь заалт, 11 дүгээр зүйлийн 11.1, 11.2 дахь хэсэг нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 4/ дэх заалт, Тавин нэгдүгээр зүйлийн 3 дахь хэсгийн холбогдох заалтыг тус тус зөрчсөн эсэх тухай маргааныг хянан хэлэлцэв.

Нэг. Иргэн А.Базар Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцэг хандаж дараах агуулга бүхий мэдээлэл ирүүлжээ:

“Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.1, 11.2 дахь хэсэг, 3 дугаар зүйлийн 3.1.3 дахь заалтад “хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа” гэж шүүх эрх мэдлийг хэрэгжүүлэх, эсхүл шүүхэд бусдын эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг төлөөлөн хамгаалж хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд оролцох, бусдад хууль зүйн туслалцаа үзүүлэх болон хууль зүйн чиглэлээр багшлах, судалгааны ажил эрхлэхийг;” гэж заасан нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 4/ дэх заалт “ажил мэргэжлээ чөлөөтэй сонгох ...”, Тавин нэгдүгээр зүйлийн 3 дахь хэсэгт “Хууль зүйн дээд боловсролтой, мэргэжлээрээ арваас доошгүй жил ажилласан, Монгол Улсын гучин таван нас хүрсэн иргэнийг Улсын дээд шүүхийн шүүгчээр; хууль зүйн дээд боловсролтой, гурваас доошгүй жил мэргэжлээрээ ажилласан, Монгол Улсын хорин таван нас хүрсэн иргэнийг бусад шүүхийн шүүгчээр томилж болно.” гэж заасныг тус тус зөрчиж байна.

Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлд “хууль зүйн асуудлаар аман болон бичгээр лавлагаа, зөвлөгөө өгөх; хууль зүйн ач холбогдол бүхий баримт бичгийн эх боловсруулах, хянах, батлах; иргэн, хуулийн этгээдийн хүсэлтээр хууль тогтоомжид заасан хууль зүйн туслалцаа үзүүлэх, тэдний эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг зохион байгуулах, төлөөлөх; нэхэмжлэл, хүсэлтийг шийдвэрлэх, хохирол барагдуулахад чиглэсэн аливаа зөвшилцөх, эвлэрүүлэх, үйл ажиллагааг явуулах”-ыг мэргэжлийн үйл ажиллагааны төрөл болохыг нь хууль тогтоогч хүлээн зөвшөөрч, хуульчилсан байна. Өөрөөр хэлбэл, яллах дүгнэлт,

шүүхийн шийдвэр, хуулийн төсөл гэх мэт хууль зүйн ач холбогдол бүхий баримт бичгийг боловсруулах ажиллагаанд оролцож байгаа Улсын Их Хурлын гишүүн, шүүгч, прокурорын туслахын үйл ажиллагааг хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагааны төрөл болохыг хүлээн зөвшөөрсөн боловч субъектынх нь хувьд тэдгээр хүмүүсийг мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхэлсэн гэдэгт хамруулаагүй байна. Эрх зүйч, хуульч нь татварын асуудлаар хуулийн этгээдүүдэд хууль зүйн зөвлөгөө өгдөг, татварын байгууллагад төлөөлөх зэрэг үйл ажиллагааг эрхэлж буй нь хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагааны нэгэн төрөл болохыг хуулийн 24 дүгээр зүйлээр хуульчилсан боловч, хуулийн 11 дүгээр зүйлийн дагуу тухайн иргэнийг хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхэлсэн бус мэргэжлийн дадлага эрхэлсэн гэх ойлголтод хамруулан хуульчилсан байна.

Орчин үед хуульч нь иргэн, хуулийн этгээдийг шүүхэд төлөөлөх ажиллагаа буюу өмгөөллийн үйл ажиллагаа эрхлэхээс гадна хууль зүйн зөвлөгөө өгөх үйл ажиллагааг өргөнөөр эрхэлж байна. Иймд татвар, банк, даатгал, уул уурхай гэх мэт нарийн төвөгтэй салбарт үйл ажиллагаа явуулдаг компаниудад хууль зүйн зөвлөгөө өгч байгааг хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа гэж үзэхгүй байх үндэслэлгүй бөгөөд Үндсэн хуулийн холбогдох заалтыг зөрчих юм. Мэргэжлийн үйл ажиллагаа гэх ойлголтыг зөвхөн шүүгч, прокурор, өмгөөлөгчөөр хязгаарлах бус эдгээр үйл ажиллагааг зөвхөн тусгай зөвшөөрлийн үндсэн дээр явуулах мэргэжлийн үйл ажиллагаа гэж үзэх үндэслэлтэй.

Үндсэн хуулийн цэцийн 2015 оны 02 дугаар дүгнэлтээр Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.3 дахь заалтыг Үндсэн хууль зөрчсөн гэж үзэн хүчингүй болгосон.

Гэвч Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.3 дахь заалт нь ерөнхий заалт боловч Үндсэн хуулийн зөрчил бүхий, хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагааг хязгаарлан тодорхойлсон нарийвчилсан заалт болох Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.1, 11.2 дахь хэсэг хүчин төгөлдөр байна. Түүнчлэн 2014 оны 11 дүгээр сарын 21-ний өдрийн хуулиар Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.3 дахь заалтад "... хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд оролцох, ... болон хууль зүйн чиглэлээр багшлах, судалгааны ажил эрхлэхийг " гэсэн хэсэг нэмж оруулсан байна.

Иймд Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.1, 11.2 дахь хэсэг, 3 дугаар зүйлийн 3.1.3 дахь заалт Үндсэн хуулийн

Арван зургадугаар зүйлийн 4/ дэх заалт “ажил мэргэжлээ чөлөөтэй сонгох ...”, Тавин нэгдүгээр зүйлийн 3 дахь хэсэг “Хууль зүйн дээд боловсролтой, мэргэжлээрээ арваас доошгүй жил ажилласан, Монгол Улсын гучин таван нас хүрсэн иргэнийг Улсын дээд шүүхийн шүүгчээр; хууль зүйн дээд боловсролтой, гурваас доошгүй жил мэргэжлээрээ ажилласан, Монгол Улсын хорин таван нас хүрсэн иргэнийг бусад шүүхийн шүүгчээр томилж болно.” гэж заасныг тус тус зөрчсөн болохыг тогтоож, хүчингүй болгож өгнө үү.” гэжээ.

Хоёр. Монгол Улсын Их Хурлын итгэмжлэгдсэн төлөөлөгч Х.Тэмүүжин Үндсэн хуулийн цэцэд ирүүлсэн тайлбартаа:

“1. Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.1 дэх хэсгийн “Хуульчдын холбооноос магадлан итгэмжлэгдсэн хууль зүйн сургуулийг төгсөж, хоёроос доошгүй жил мэргэжлийн дадлага хийсэн Монгол Улсын иргэн, гадаадын иргэн харьяалалгүй хүн хуульчийн шалгалтад орох эрхтэй.” гэж зааснаас бусдаар тус хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.1, 11.2 дахь хэсэгт хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагааг тодорхой хугацаатай эрхэлсний дараа “хуульч”-д тооцогдох ямар нэгэн зохицуулалт байхгүй болно. Мэдээлэлд дурдсан Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Тавин нэгдүгээр зүйлийн 3 дахь хэсэгт заасан “ ... гурваас доошгүй жил мэргэжлээрээ ажилласан ...” гэснийг зөрчсөн асуудал Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн дээрх хэсэгт байхгүй байна.

2. Хуульч нь шүүх эрх мэдлийг хэрэгжүүлэх шүүхэд бусдын эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг төлөөлөн хамгаалан шүүн таслах ажиллагаанд оролцож, бусдад хууль зүйн туслалцаа үзүүлж, хүний эрхийг хангах баталгаа болохын хувьд түүний мэргэжлийн үйл ажиллагааны төрлийг тодорхойлох нь төрийн үүрэг юм. Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.1, 11.2 дахь хэсэг нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 4/ дэх заалтын “ажил мэргэжлээ чөлөөтэй сонгох, ...” гэснийг зөрчсөн гэсэн нь үндэслэлгүй бөгөөд харин ч ажил мэргэжлээ чөлөөтэй сонгох эрхийг баталгаажуулж өгсөн гэж үзэж байна.

Дээр дурдсаныг үндэслэн Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.1, 11.2 дахь хэсэг нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 4/, Тавин нэгдүгээр зүйлийн 3 дахь хэсгийг зөрчөөгүй гэсэн тайлбарыг үүгээр Танд уламжилж байна.” гэсэн байх ба Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.3

дахь заалт Үндсэн хуулийн холбогдох заалтыг зөрчсөн тухай асуудалд холбогдуулан тайлбар гаргаагүй байна.

Гурав. Монгол Улсын дээд шүүхээс Үндсэн хуулийн цэцэд ирүүлсэн тайлбартаа:

“Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.1 дэх хэсэгт “мэргэжлийн дадлага” гэсэн нэр томъёо хэрэглэж, 11 дүгээр зүйлийн 11.1 дэх хэсэгт “Энэ хуулийн 9 дүгээр зүйлд заасан Хуульчийн мэргэжлийн дадлага гэдэгт дараах ажил, албан тушаал хамаарна:” гээд тодорхой ажил, албан тушаалыг нэрлэн зааж, тоочин бичих байдлаар хуульчилсан зэрэг нь хэтэрхий явцуу утгаар ойлгогдож байгаа юм.

Мөн хуулийн 11.2 дахь хэсгийн 11.1 дэх хэсгийг ишилсэн заалт нь хуулийн 9.1 дэх хэсгийн “мэргэжлийн дадлага” гэдэгтэй адил утгаар хэрэглэгдэхээр байна.

Харин тодорхой ажлыг эрхлэн гүйцэтгэхэд шаардагдах мэдлэг, чадвар, дадлага, туршлагын цогц нь “мэргэжил” гэдэгт хамаарахаар байх тул “мэргэжлийн дадлага” гэсэн нэр томъёо хэрэглэсэн нь тохиромжгүй, дээрх хуульд заасантай адилтгах ажил, албан тушаалд ажилласан бусад хуульчдын хувьд эрх зүйн талаасаа ялгамжтай байдлыг бий болгожээ.

Энэ нь ажил мэргэжлээ чөлөөтэй сонгох Үндсэн хуулийн холбогдох заалтын агуулгатай нийцэх эсэх нь эргэлзээтэй байна.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Дөчин есдүгээр зүйлийн 4 дэх хэсгийн “Шүүхийн ерөнхий зөвлөл шүүх, шүүгчийн шүүн таслах ажиллагаанд оролцохгүйгээр, гагцхүү хуульчдаас шүүгчийг шилж олох, ...” гэж заасан учир эрх зүйч мэргэжил эзэмшин, мэргэжлээрээ хуульд заасан болзлыг хангаж ажилласан хуульчдын эрх зүйн байдлыг нэгдмэл байдлаар авч үзэх нь шударга ёс, тэгш байдлын зарчмыг хангах боломжийг бий болгох юм.

Хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.3 дахь хэсгийн талаар Үндсэн хуулийн цэцийн 2015 оны 2 дугаар сарын 11-ний өдрийн 02 дугаар тогтоол гарч, маргааныг эцэслэн шийдвэрлэснээс гадна Монгол Улсын Их Хурал 2014 оны 11 дүгээр сарын 21-ний өдөр хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.3 дахь заалтад “... хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд оролцох, ... болон хууль зүйн чиглэлээр багшлах, судалгааны ажил эрхлэхийг;” гэсэн хэсэг

нэмж, Үндсэн хуулийн Тавин нэгдүгээр зүйлийн 3 дахь хэсэгт заасан “ ... мэргэжлээрээ ажилласан ...” гэснийг тодотгосон байна.

Гэвч энэ тодотгол Үндсэн хуулийн маргаан бүхий зөрчлийг арилгасан гэж үзэхгүй тухай 2015 оны 02 дугаар тогтоолд тодорхой дүгнэлт хийснийг дурдах нь зүйтэй.

Шүүгчийн сонгон шалгаруулалтын үед мэдээлэлд бичигдсэн дээрх хуулийн заалтыг хэрэглэх явцад маргаан их гарсан болно.” гэсэн байна.

Дөрөв. Монголын Хуульчдын холбооноос Үндсэн хуулийн цэцэд дараах агуулга бүхий тайлбар ирүүлжээ:

“ 1. Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.3 дахь заалт Монгол Улсын Үндсэн хуулийн холбогдох заалтыг зөрчсөн гэх маргаан 2015 оны 2 дугаар сарын 11-ний өдөр Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн их суудлын хуралдаанаар эцэслэн хянан шийдвэрлэгдэж, 02 дугаар тогтоол гарсан.

2. Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлд хуульчийн шалгалтад орох эрхтэй холбоотой харилцааг зохицуулсан ба тус зүйлийн нэг дэх хэсэгт хуульчийн шалгалтад орох эрхэд тавигдах шаардлагыг тодорхой заасны нэг нь “хоёроос доошгүй жил мэргэжлийн дадлага хийсэн” байх шаардлага юм.

Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.1 дэх хэсэгт тус хуулийн 9 дүгээр зүйлд заасан “хуульчийн мэргэжлийн дадлага”-д хамаарах ажил, албан тушаалыг нэрлэн заасан нь гагцхүү тухайн иргэний хуульчийн шалгалтад орох эрхтэй холбогдсон харилцаанд хамаарах бөгөөд хуулийн энэ зохицуулалт нь иргэний ажил, мэргэжлээ чөлөөтэй сонгох эрх, мэргэжлээрээ ажилласан хугацааг тодорхойлоход ямар нэгэн хязгаарлалт хийсэн зохицуулалт биш гэж Хуульчдын холбоо үзэж байгаа.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн дээр дурдсан шийдвэрийн хүрээнд хуульчийн мэргэжлийн дадлага хийсэн хугацаа болон хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрлийн гэрчилгээ авснаас хойш ажилласан хугацааны аль аль нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Тавин нэгдүгээр зүйлийн 3 дахь хэсгийн “гурваас доошгүй жил мэргэжлээрээ ажилласан”-д тооцогдох ёстой гэж хууль хэрэгжүүлэгчийн хувьд үзэж байгаа.

Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлд заасан шаардлагыг хангаж, хуульчийн шалгалтад тэнцэн гэрчилгээ авсан хуульч нь ажил, мэргэжлээ чөлөөтэй сонгох эрхийн дагуу хуульчийн мэргэжлийн дадлагад хамаарах ажил, албан тушаалаа үргэлжлүүлэн хийх, эсхүл төрийн болон нутгийн захиргааны байгууллагад төрийн албан тушаал эрхлэх эрх нь нээлттэй.

Дээрх үндэслэл, тайлбарын дагуу Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.1 дэх хэсэг нь Үндсэн хуулийн холбогдох заалтыг зөрчсөн талаар гаргасан мэдээлэл нь үндэслэлгүй гэж үзэж байгааг хүлээн авч, шийдвэрлэж өгнө үү.” гэжээ.

Тав. Монгол Улсын Шүүхийн ерөнхий зөвлөлөөс Үндсэн хуулийн цэцэд дараах агуулга бүхий тайлбар ирүүлжээ:

“Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.1, 11.2 дахь хэсэгт заасан ажил, албан тушаал нь зөвхөн мэргэжлийн дадлага хийсэн иргэнийг хуульд заасан болзол, шаардлагыг хангасан гэж үзэж, хуульчийн сонгон шалгаруулалтад оролцуулах эсэхийг шийдвэрлэхэд хэрэглэгдэх мэргэшлийн бэлтгэлийг үнэлэх, ажилласан байдлыг тогтооход чиглэсэн зохицуулалт юм. Харин хуульчийн гэрчилгээтэй мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхэлж буй хуульчид хамаарахгүй, уг зохицуулалтад дурдагдсан ажил, албан тушаал эрхэлж буй этгээд өөр ажил мэргэжил сонгох, шүүгчийн албан тушаалд хуульд заасан болзол шаардлагыг хангаж нэрээ дэвшүүлэхийг хязгаарласан утга агуулга байхгүй бөгөөд Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 4/ дэх заалтын “ажил мэргэжлээ чөлөөтэй сонгох”, Тавин нэгдүгээр зүйлийн 3 дахь хэсгийн “мэргэжлээрээ гурваас доошгүй жил ажилласан” гэсэн Монгол Улсын Үндсэн хуулийн үзэл баримтлалтай зөрчилдөөгүй байна.” гэжээ.

Зургаа. Хуралдаан бэлтгэх явцад Монгол Улсын Ерөнхий прокурорын газар болон Монголын өмгөөлөгчдийн холбооноос тайлбар авсан болно.

ҮНДЭСЛЭЛ:

1. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн 2015 оны 2 дугаар сарын 11-ний өдрийн 02 дугаар тогтоолд Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн 2014 оны 06 дугаар дүгнэлтийг хэлэлцэж хэсэгчлэн хүлээн зөвшөөрсөнтэй холбогдуулан Монгол Улсын Их Хурал 2014 оны 11 дүгээр сарын 21-ний

өдөр Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.3 дахь заалтад “... хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд оролцох, ... болон хууль зүйн чиглэлээр багшлах, судалгааны ажил эрхлэхийг;” гэсэн хэсэг нэмж Үндсэн хуулийн Тавин нэгдүгээр зүйлийн 3 дахь хэсэгт заасан “... мэргэжлээрээ ажилласан ...” гэснийг тодотгосон нь Үндсэн хуулийн маргаан бүхий зөрчлийг арилгасан гэж үзэх үндэслэлгүй байна гэж заасан.

2. Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.1, 11.2 дахь хэсэгт хуульчийн мэргэжлийн дадлагад хамаарах ажил, албан тушаалыг хуульчилсан нь хуульд заасан тодорхой болзол, шалгуурыг хангасан иргэн хуульчийн шалгалтад орох эрх үүсэхтэй холбоотой харилцааг зохицуулсан хэм хэмжээ гэж үзэхээр байх тул Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 4/ дэх заалтын “ажил мэргэжлээ чөлөөтэй сонгох ... эрхтэй.” гэснийг, Тавин нэгдүгээр зүйлийн 3 дахь хэсгийн “... хууль зүйн дээд боловсролтой, гурваас доошгүй жил мэргэжлээрээ ажилласан ... иргэнийг бусад шүүхийн шүүгчээр томилж болно.” гэснийг тус тус зөрчсөн гэж үзэх үндэслэл тогтоогдохгүй байна.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Жаран дөрөвдүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэг, Жаран зургадугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн 1 дэх заалт, Үндсэн хуулийн цэцэд маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагааны тухай хуулийн 31, 32 дугаар зүйлийг удирдлага болгон

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН НЭРИЙН ӨМНӨӨС ДҮГНЭЛТ ГАРГАХ нь:

1. Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.3 дахь заалтын “хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд оролцох, болон хууль зүйн чиглэлээр багшлах, судалгааны ажил эрхлэхийг;” гэсэн нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 4/ дэх заалтын “ажил мэргэжлээ чөлөөтэй сонгох ... эрхтэй.”, Тавин нэгдүгээр зүйлийн 3 дахь хэсэгт заасан “... хууль зүйн дээд боловсролтой, гурваас доошгүй жил мэргэжлээрээ ажилласан ... иргэнийг бусад шүүхийн шүүгчээр томилж болно.” гэсэн заалтыг зөрчсөн байна.

2. Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.1, 11.2 дахь хэсэг нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 4/ дэх заалтын “ажил мэргэжлээ чөлөөтэй сонгох ... эрхтэй.”, Тавин нэгдүгээр зүйлийн 3 дахь хэсгийн “... хууль зүйн дээд боловсролтой,

гурваас доошгүй жил мэргэжлээрээ ажилласан иргэнийг бусад шүүхийн шүүгчээр томилж болно.” гэсэн заалтыг тус тус зөрчөөгүй байна.

3. Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.3 дахь заалтын “хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд оролцох, болон хууль зүйн чиглэлээр багшлах, судалгааны ажил эрхлэхийг;” гэснийг Үндсэн хуулийн цэцэд маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагааны тухай хуулийн 32 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэгт зааснаар 2015 оны 5 дугаар сарын 27-ны өдрөөс эхлэн түдгэлзүүлсүгэй.

4. Энэхүү дүгнэлтийг Үндсэн хуулийн цэцэд маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагааны тухай хуулийн 36 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу хүлээн авснаас хойш 15 хоногийн дотор хэлэлцэж, хариу ирүүлэхийг Улсын Их Хуралд уламжилсугай.

ДАРГАЛАГЧ

Н.ЖАНЦАН

ГИШҮҮД

**Т.ЛХАГВАА
Ш.ЦОГТОО
Д.НАРАНЧИМЭГ
Д.ГАНЗОРИГ**

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН ЦЭЦИЙН ТОГТООЛ

2015 оны 5 дугаар
сарын 29-ний өдөр

Дугаар 03

Улаанбаатар
хот

**Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 14 дүгээр
зүйлийн 14.5, Онц байдлын тухай хуулийн 5 дугаар
зүйлийн 2 дахь хэсэг Үндсэн хуулийн Хорин
долдугаар зүйлийн 6 дахь хэсгийн холбогдох
заалтыг зөрчсөн эсэх тухай маргааныг дахин
хянаж, эцэслэн шийдвэрлэсэн тухай**

Үндсэн хуулийн цэцийн хуралдааны
танхим 11:00 цаг

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн их суудлын хуралдааныг Үндсэн хуулийн цэцийн орлогч дарга Н.Жанцан даргалж, гишүүдэд П.Очирбат,

Т.Лхагваа /илтгэгч/, Ш.Цогтоо, Д.Сугар, Д.Наранчимэг, Д.Солонго, Д.Ганзориг нарын бүрэлдэхүүнтэй, нарийн бичгийн даргаар Ц.Долгормаар оролцуулан Үндсэн хуулийн цэцийн хуралдааны танхимд нээлттэй хийв.

Үндсэн хуулийн цэцийн их суудлын хуралдаанаар Онц байдлын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт “Онц байдал зарлах тухай Улсын Их Хурлын шийдвэрийг чуулганы хуралдаанд оролцсон нийт гишүүдийн гуравны хоёроос доошгүйн саналаар батална.” Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 14.5 дахь хэсэгт “Анхдугаар чуулганаар энэ хуулийн 14.3.7-д заасан асуудлаар санал хураалт явуулж, нийт гишүүний гуравны хоёроос доошгүй нь дэмжсэн бол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийг шинэчлэн батална.” гэсний “...нийт гишүүний гуравны хоёроос доошгүй нь...” гэсэн нь Үндсэн хуулийн Хорин долдугаар зүйлийн 6 дахь хэсгийн “Улсын Их Хурлын чуулганы болон Байнгын хорооны хуралдааныг гишүүдийн олонхи нь хүрэлцэн ирснээр хүчинтэйд үзэж, хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонхийн саналаар асуудлыг шийдвэрлэнэ...” гэснийг зөрчсөн эсэх тухай маргааныг эцэслэн шийдвэрлэж, “Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн 2015 оны 02 дугаар дүгнэлтийн тухай” Монгол Улсын Их Хурлын 2015 оны 4 дүгээр сарын 9-ний өдрийн 45 дугаар тогтоолын үндэслэлийг хянан хэлэлцэв.

Нэг. Иргэн Р.Гончигдорж Үндсэн хуулийн цэцэд хандаж ирүүлсэн 2014 оны 11 дүгээр сарын 3-ны өдрийн мэдээлэлдээ:

“... Монгол Улсын Их Хурлаас баталсан Хөрөнгө оруулалтын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.10 дахь хэсэгт “Энэ хуульд өөрчлөлт оруулах асуудлыг Улсын Их Хурлын нийт гишүүний гуравны хоёроос доошгүйн саналаар шийдвэрлэнэ.” Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуулийн 19 дүгээр зүйлийн 19.7 дахь хэсэгт “Улсын Их Хурлын нэгдсэн хуралдаанд оролцсон гишүүдийн гуравны хоёроос доошгүй хувийн саналаар энэ хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж болно.” Онц байдлын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт “Онц байдал зарлах тухай Улсын Их Хурлын шийдвэрийг чуулганы хуралдаанд оролцсон гишүүдийн гуравны хоёроос доошгүйн саналаар батална.” Хүний хөгжил сангийн тухай хуулийн 19 дүгээр зүйлийн 19.2 дахь хэсэгт “Улсын Их Хурлын Байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдаанд оролцсон гишүүдийн гуравны хоёроос доошгүйн саналаар Хүний хөгжил сангийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж болно.” Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 14.5 дахь хэсэгт “Анхдугаар чуулганаар энэ хуулийн 14.3.7-д заасан асуудлаар санал хураалт явуулж, нийт гишүүний гуравны хоёроос доошгүй нь дэмжсэн

бол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийг шинэчлэн батална.”; “Ард нийтийн санал асуулгын тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4 дэх хэсэгт “ Ард нийтийн санал асуулгаар шийдсэн асуудалд цаашид нэмэлт өөрчлөлт оруулах бол Улсын Их Хурлаар хэлэлцэж, нийт гишүүний дөрөвний гурваас доошгүйн саналаар шийдвэрлэнэ.” гэж тус тус хуульчилсан байна.

... Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин хоёрдугаар зүйлийн 2, Гучин гуравдугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 2/, Жаран наймдугаар зүйлийн 2, Жаран есдүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн заалтад үүнээс өөрөөр байх дэгийг тогтоож өгсөн болно. Үндсэн хуулийн Хорин долдугаар зүйлийн 6 дахь хэсэгт Улсын Их Хурал Улсын Их Хурлын чуулганы болон Байнгын хорооны хуралдааныг гишүүдийн олонхи нь хүрэлцэн ирснээр хүчинтэйд үзэж, хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонхийн саналаар асуудлыг шийдвэрлэхээр Улсын Их Хурал болон түүний Байнгын хорооны хуралдааны үйл ажиллагааны ерөнхий зарчмыг тогтоосон. Гэтэл дээр дурдсан хуулийн заалтууд Үндсэн хуульд заасан Улсын Их Хурлын чуулган, Байнгын хорооны хуралдаанд оролцож байгаа гишүүдийн олонхиор асуудлыг шийдвэрлэх зарчмыг зөрчин асуудлыг шийдвэрлэх саналын илүү өндөр босго тогтоосноор Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин долдугаар зүйлийн 6 дахь хэсгийн заалтыг зөрчсөн гэж үзэж байна...

Иймд Хөрөнгө оруулалтын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.10, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуулийн 19 дүгээр зүйлийн 19.7, Онц байдлын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 2, Хүний хөгжил сангийн тухай хуулийн 19 дүгээр зүйлийн 19.2, Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 14.5, Ард нийтийн санал асуулгын тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4 дэх хэсгийн заалтууд Үндсэн хуулийг зөрчсөн тухай асуудлыг хянан хэлэлцэж өгнө үү.” гэжээ.

Хоёр. Монгол Улсын Их Хурлын гишүүн Д.Лүндээжанцан Үндсэн хуулийн цэцэд ирүүлсэн 2015 оны 1 дүгээр сарын 6-ны өдрийн 10/34 дугаар албан бичиг бүхий тайлбартаа:

“... 1. Үндсэн хуулийн тулгуур зарчим, үзэл санааг гажуудуулахгүйгээр Үндсэн хуулийн заалтыг бусад хуулиар баяжуулан, хөгжүүлэх, нийгмийн харилцааг нарийвчлан зохицуулснаар Үндсэн хууль өөрөө амьдрах чадвартай байж, нийгмийн харилцааг зохицуулах үүргээ гүйцэтгэнэ. Улсын Их Хурал нь нийтийн эрх ашиг, сонирхол, үндэсний аюулгүй байдлыг хангах, хүний эрхийг хязгаарлахтай холбогдсон нөхцөл журмыг тогтоох, хууль тогтоогчдын төсвийн эрх мэдлийг хязгаарлах,

Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудлыг тусгайлан авч үзэж, тухайн асуудлыг шийдвэрлэхэд ард түмний төлөөлөл болсон Улсын Их Хурлын гишүүдийн оролцоог илүү хангах зорилгоор дээрх хуулиудыг батлан гаргах, түүнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах шаардлагыг нэмэгдүүлэн тогтоожээ. Энэхүү шаардлагыг бий болгосноор Улсын Их Хурал Үндсэн хуулиар олгогдсон бүрэн эрхээ хэтрүүлж байгаа хэрэг бус харин ардчиллын үнэт зүйлс, хүний эрх, эрх чөлөөний тухай Үндсэн хуулийн язгуур үзэл баримтлалыг хэрэгжүүлэх, төрөөс хүний эрх, эрх чөлөөг хангахуйц эдийн засаг, нийгэм, хууль зүйн баталгааг бүрдүүлэх тухай Үндсэн хуулийн үзэл санааг хэрэгжүүлэхэд чиглэгдсэн.

Нэхэмжлэл гаргагчийн үндэслэл болгосон Үндсэн хуулийн Хорин хоёрдугаар зүйлийн 2 дахь хэсэг буюу “Улсын Их Хурал бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэх боломжгүй гэж нийт гишүүний гуравны хоёроос доошгүй нь үзсэнээр буюу эсхүл мөнхүү шалтгаанаар Ерөнхийлөгч Улсын Их Хурлын даргатай зөвшилцөн санал болгосноор өөрөө тарах шийдвэр гаргаж болно. ...” гэсэн заалт дээрх нэр бүхий хуулиудыг хэлэлцэн батлах босго тогтоосонтой шууд болоод дам холбогдохгүй юм. Уг заалт нь Үндсэн хуульд тусгайлан тогтоосон Улсын Их Хурал тарах, тараах, ард нийтийн санал асуулгаар асуудлыг шийдвэрлэх, Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудлыг бэхжүүлсэн нь бусад органик хуулиар тусгай босго тогтоохыг хориглосон хэрэг биш юм. Тусгайлсан босго тогтоох, төлөөллийг нэмэгдүүлэх, нэмэлт, өөрчлөлт оруулах цаг хугацааны хязгаарлалт тогтоож өгөх зэрэг нь дэлхийн улс орнуудын парламентын хууль тогтоох практикт байдаг нийтлэг жишиг юм. Тухайлбал, Америкийн Нэгдсэн Улсын Үндсэн хуульд Конгресс болон Сенатын аль алинд нь 5 нөхцөл байдалд 2/3-ын буюу дийлэнх олонхийн саналаар асуудлыг шийдэхийг шаарддаг хэдий ч ердийн хуулиар баталсан дэгээрээ бүх сенатын гишүүдийн 3/5 саналаар аливаа хэлэлцүүлгийг төгсгөх, Сенатын гишүүдийн 2/3-ын саналаар Сенатын дүрмийг түдгэлзүүлэх асуудлыг зохицуулсан байдаг.

2. Улсын Их Хурал нь төрийн дотоод, гадаад бодлогын үндсийг тодорхойлох, хууль батлах, түүнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах Үндсэн хуулиар олгогдсон онцгой бүрэн эрхтэй. Парламент тодорхой асуудлыг бодлогын түвшинд онцгойлон авч үзэж, түүнийг батлах дэг, журам тогтоох нь энэхүү онцгой бүрэн эрхийн хүрээнд хэрэгжүүлж байгаа үйл ажиллагаа юм. Парламентын шийдвэр гаргах олонхийн зарчмыг буюу Үндсэн хуулийн энэхүү ойлголтыг хөгжүүлэх, илүү өргөн агуулгаар баяжуулан, бүтээлчээр хэрэгжүүлэх, олонхийн өөрийнх нь хэлбэрүүд /ердийн, дийлэнхи, үнэмлэхүй олонхи/-ийг тухайн асуудлын цар, хүрээ, нийгэмд үзүүлэх үр нөлөө, нөхцөл

байдалтай нь уялдуулан хууль тогтоох үйл ажиллагаандаа хэрэгжүүлэх нь улс орны хөгжил, хүний эрх, эрх чөлөө, нийгэм, эдийн засаг, улс төрийн тогтвортой байдлыг хангах улс орны язгуур эрх ашигтай холбоотой.

Нийгмийн хөгжил, улс орны язгуур эрх ашиг сонирхлыг хангах үүднээс ямар ч хууль өөрчлөгдөж болно. Үндсэн хууль ч бас баяжиж төгөлдөржиж байх ёстой ч аливаа хууль тогтоомжийг өөрчлөх шаардлага байгаа гэж үзвэл дийлэнх олонхиороо зөвшилцөл ойлголцлын замаар шийдээд явах боломж нээлттэй байгаа юм. Дээрх хуулиудад хэлэлцэн батлах босгыг тусгайлан тавьж өгсөн нь Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдал, түүн дотроо эдийн засгийн аюулгүй байдал, үндэсний хөгжлийн болон хүний эрх, эрх чөлөөг хангах бодлогоос урган гарч байгаа юм. Үндэсний язгуур ашиг сонирхлыг илэрхийлсэн эдгээр бодлого Үндсэн хуульд өөрт нь сууж өгсөн байдаг. Энэ ч утгаараа тийм бодлогын асуудлуудыг Улсын Их Хурал ердийн олонхийн буюу 39 гишүүн хүрэлцэн ирж, 20 гишүүн дэмжсэнээр шийдэх нь ард түмний төлөөллийг хангах оролцоо, хүлээн зөвшөөрөгдөх легитим чанарыг бууруулах эрсдэлтэй гэж үзэж, ядаж Улсын Их Хурлын нийт гишүүдийн 1/3 ба түүнээс дээш гишүүн дэмжсэнээр асуудал шийдэгддэг байх босгыг тавьж өгсөн болно.

Үндсэн хууль зөрчсөн талаарх мэдээлэлд дурдсан хуулийн заалтыг тус бүрд нь авч үзвэл:

1. Хөрөнгө оруулалтын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.10 дахь хэсэгт “Энэ хуульд өөрчлөлт оруулах асуудлыг Улсын Их Хурлын нийт гишүүний гуравны хоёроос доошгүйн саналаар шийдвэрлэнэ.” гэсэн заалтын талаар: Хөрөнгө оруулалтын тогтворгүй орчин, олон удаагийн өөрчлөлтөөс дотоод, гадаадын хөрөнгө оруулагчдын эрх ашиг хохирох, эрх зүйн баталгаа алдагдан, энэ нь гадаад талдаа Монгол Улсын нэр хүндэд муугаар нөлөөлөх, дотооддоо эдийн засгийн өсөлт буурч байгааг Улсын Их Хурал анхааралдаа авч Хөрөнгө оруулалтын тухай хуулийг шинэчлэн баталсан. Уг хуулийг тогтвортой мөрдөх нь урт хугацааны эдийн засгийн өсөлтийг дэмжих, түүнчлэн хөрөнгө оруулагчдын эрх ашгийг хамгаалах, тогтвортой орчинд үйл ажиллагаа явуулах хууль зүйн баталгаа болгож тухайн хуулийг батлах, өөрчлөлт оруулах босгыг өндрөөр тогтоосон.

2. Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуулийн 19 дүгээр зүйлийн 19.7 дахь хэсэгт “Улсын Их Хурлын нэгдсэн хуралдаанд оролцсон гишүүдийн гуравны хоёроос доошгүй хувийн саналаар энэ хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж болно.” гэсэн заалтын талаар: Татвар төлөгчдөөс татварын

орлогоор цуглуулсан хөрөнгийг хуваарилан зарцуулах хууль тогтоогчдын эрх мэдлийг төсвийн тусгай шаардлагыг бий болгох замаар хязгаарладаг олон улсын практикт тулгуурлан энэхүү хуулийг батлан гаргасан. Хууль тогтоогчдын төсөв захиран зарцуулах эрх хэмжээнд хязгаарлалт тогтоож байгаа тул энэ хуулийг батлах, түүнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах хууль зүйн шаардлага өндөр байх ёстой. Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд ерийн дээд хязгаарыг бэхжүүлж өгсөн байдаг учраас энэ асуудалд туйлын няхуур хандах шаардлагыг суулгаж өгсөн юм. Үүнийг шийдэхэд ард түмний төлөөлөл болсон Улсын Их Хурлын гишүүдийн оролцож батлах хувийг нэмэгдүүлэн зааж өгснөөр ард түмний хяналт тэнцэл хангахад эерэгээр нөлөөлнө. Тэр тусмаа Үндсэн хуульд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт өнөөг хүртэл олон нийтийн маргаан, шүүмжлэл дагуулж буй үед энэ босго тогтоосон заалтууд хэрэгтэй байна.

3. Онц байдлын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт “Онц байдал зарлах тухай Улсын Их Хурлын шийдвэрийг чуулганы хуралдаанд оролцсон нийт гишүүдийн гуравны хоёроос доошгүйн саналаар батална.” гэсэн заалтын талаар: Үндсэн хуулийн Арван есдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт “Онц болон дайны байдал зарласан тохиолдолд Үндсэн хууль, бусад хуульд заасан хүний эрх, эрх чөлөөг гагцхүү хуулиар хязгаарлаж болно. ...” гэж заасан. Онц байдал зарлаж, эрх зүйн онцгой дэглэмийг тогтоон мөрдүүлэхийг Улсын Их Хурлын гишүүдийн дийлэнх олонхиор шийдвэрлэх асуудал гэж хууль тогтоогчид үзсэн.

4. Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 14.5 дахь хэсэгт “Анхдугаар чуулганаар энэ хуулийн 14.3.7-д заасан асуудлаар санал хураалт явуулж, нийт гишүүний гуравны хоёроос доошгүй нь дэмжсэн бол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийг шинэчлэн батална.” гэсэн заалтын талаар: Үндсэн хуулийн Хорин тавдугаар зүйлийн 4 дэх хэсэгт “Улсын Их Хурлын бусад бүрэн эрх, зохион байгуулалт, үйл ажиллагааны журмыг хуулиар тогтооно.” гэж заасан. Улсын Их Хурал шинэ бүрэн эрхийн хугацаа эхэлснээр чуулганы хуралдааны дэгийг шинэчлэн батлах эсэх асуудлыг шийдвэрлэдэг бөгөөд үйл ажиллагааныхаа журмыг тогтоож байгаа тухайн асуудлыг Улсын Их Хурлын гишүүдийн төлөөллийг аль болох илүү оролцоотой байж шийдвэрлэх бодлогыг баримталсан. Улсын Их Хурлын ээлжит сонгууль бүрийн дараа засаглаж буй олонхи Улсын Их Хурлын дэгийг өөрсдөдөө тохируулан өөрчлөөд байвал Үндсэн хуулийн цэцийн дүгнэлтийг Улсын Их Хурал хэлэлцэхээс эхлээд хууль хэлэлцэх, батлах, бусад асуудлыг шийдвэрлэх дэг тогтворгүй байдалд хүрэх ба үүнээс сэргийлсэн заалт юм.

5. Хүний хөгжил сангийн тухай хуулийн 19 дүгээр зүйлийн 19.2 дахь хэсэгт “Улсын Их Хурлын Байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдаанд оролцсон гишүүдийн гуравны хоёроос доошгүй хувийн саналаар Хүний хөгжил сангийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж болно.” гэсэн заалтын талаар: Ашигт малтмалын орлогоос хуримтлал үүсгэж, түүнийг удирдах, захиран зарцуулах, иргэддээ тэгш хуваарилах зарчим, хүрээ, хязгаарлалтыг тогтоож, энэ журмыг батлах, өөрчлөлт оруулахад тавигдах шаардлагыг өндөржүүлэн тогтоосон.

6. Ард нийтийн санал асуулгын тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4 дэх хэсгийн “Ард нийтийн санал асуулгаар шийдсэн асуудалд цаашид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах бол Улсын Их Хурлаар хэлэлцэж, нийт гишүүний дөрөвний гурваас доошгүйн саналаар шийдвэрлэнэ.” гэсэн заалтын талаар: Ард нийтийн санал асуулгын тухай хуульд Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудлаар ард нийтийн санал асуулга явуулж болохоор заасан. Ард нийтийн санал асуулгын дүнг үндэслэн Улсын Их Хурал нь Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулахаар бол Үндсэн хуулийн Жаран есдүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан “Үндсэн хууль, түүнд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийг Улсын Их Хурлын нийт гишүүний дөрөвний гурваас доошгүйн саналаар батална.” гэсэн заалтыг үндэслэх ёстой. Ард нийтийн санал асуулгын тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4 дэх хэсгийн заалт нь Үндсэн хуулийн энэхүү заалтыг үндэслэл болгожээ.

Хөрөнгө оруулалтын тухай, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай, Онц байдлын тухай, Хүний хөгжил сангийн тухай, Монгол Улсын Их Хурлын тухай, Ард нийтийн санал асуулгын тухай хуулиудын холбогдох заалт нь Үндсэн хуульчилсан хууль, органик суурь хуулиуд юм. Ядахдаа эдгээр хууль аль болох тогтвортой байхаас хууль тогтоох эрх мэдэл, улсын эдийн засаг, төсвийн тогтвортой бодлого, иргэддээ хийж буй нийгмийн хөрөнгө оруулалт, иргэдийн аюулгүй байдал, төрийн хэрэгт оролцох шууд ардчиллын үр дүн тогтвортой байх юм. Иймд дээрх хуулиудын холбогдох заалт Үндсэн хуулийн Хорин долдугаар зүйлийн 6 дахь хэсгийн заалтыг зөрчөөгүй гэсэн тайлбарыг үүгээр уламжилж байна.” гэжээ.

Гурав. Үндсэн хуулийн цэцийн 2015 оны 2 дугаар сарын 13-ны өдрийн дунд суудлын хуралдаанаар энэхүү маргааныг хэлэлцэж 02 дугаар дүгнэлт гаргасан байна.

Уг дүгнэлтийн үндэслэх хэсэгт : “1. 1992 оны 1 дүгээр сарын 13-ны өдөр баталсан Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин долдугаар

зүйлийн 6 дахь хэсэгт “Үндсэн хууль, бусад хуульд өөрөөр заагаагүй бол Улсын Их Хурлын нийт гишүүний дийлэнх олонхи нь хүрэлцэн ирснээр чуулганыг хүчинтэйд үзэж, чуулганд оролцсон нийт гишүүний олонхийн саналаар асуудлыг шийдвэрлэнэ.” хэмээн заасан. Энэ хэсгийг 2000 оны 12 дугаар сарын 14-ний өдөр баталсан Монгол Улсын Үндсэн хуульд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлтөөр “Улсын Их Хурлын чуулганы болон Байнгын хорооны хуралдааныг гишүүдийн олонхи нь хүрэлцэн ирснээр хүчинтэйд үзэж, хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонхийн саналаар асуудлыг шийдвэрлэнэ. Ерөнхий сайд, Засгийн газрын гишүүнийг томилох тухай асуудал, түүнчлэн хуульд өөрөөр заагаагүй бол бусад асуудлыг саналаар илээр гаргаж шийдвэрлэнэ.” хэмээн өөрчлөн найруулсан байна.

2. Энэхүү нэмэлт, өөрчлөлтийг хэлэлцэн баталсан Улсын Их Хурлын чуулганы нэгдсэн болон Байнгын хорооны хуралдааны тэмдэглэлээс үзвэл хууль тогтоогч хуралдааны ирцийн өндөр хувиас шалтгаалж, Улсын Их Хурлын хэвийн үйл ажиллагааг хангахад бэрхшээл учирч байсныг харгалзан Улсын Их Хурлын хуралдааны ирц хүчинтэй байх хувийг 50+1 болгон, тэдгээрийн олонхийн саналаар буюу мөн 50+1 хувийн саналаар асуудлыг хэлэлцэн батлахаар босгыг бууруулахыг зорьж Үндсэн хуулийн Хорин долдугаар зүйлийн 6 дахь хэсгийг өөрчлөн найруулжээ.

3. Хөрөнгө оруулалтын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.10, Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 14.5, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуулийн 19 дүгээр зүйлийн 19.7, Онц байдлын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 2, Хүний хөгжил сангийн тухай хуулийн 19 дүгээр зүйлийн 19.2, Ард нийтийн санал асуулгын тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4 дэх хэсгийн заалт асуудлыг шийдвэрлэх саналын илүү өндөр босго тогтоосноороо Үндсэн хуулийн холбогдох заалтыг зөрчсөн байна гэж үзэх үндэслэлтэй байна.” гэж заагаад Хөрөнгө оруулалтын тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Онц байдлын тухай хууль, Хүний хөгжил сангийн тухай хууль, Монгол Улсын Их Хурлын тухай хууль, Ард нийтийн санал асуулгын тухай хуулийн дараах зүйл, заалт Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин долдугаар зүйлийн 6 дахь хэсгийн холбогдох заалтыг зөрчиж байна гэсэн дүгнэлт гарган 2015 оны 2 дугаар сарын 13-ны өдрөөс эхлэн түдгэлзүүлсэн байна.

“1. Хөрөнгө оруулалтын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.10 дахь хэсэгт “Энэ хуульд өөрчлөлт оруулах асуудлыг Улсын Их Хурлын нийт гишүүний гуравны хоёроос доошгүйн саналаар шийдвэрлэнэ.”, Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 14.5 дахь хэсэгт

“Анхдугаар чуулганаар энэ хуулийн 14.3.7-д заасан асуудлаар санал хураалт явуулж, нийт гишүүний гуравны хоёроос доошгүй нь дэмжсэн бол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийг шинэчлэн батална.” гэсний “...нийт гишүүний гуравны хоёроос доошгүй нь...” гэсэн нь; Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуулийн 19 дүгээр зүйлийн 19.7 дахь хэсэгт “Улсын Их Хурлын нэгдсэн хуралдаанд оролцсон гишүүдийн гуравны хоёроос доошгүй хувийн саналаар энэ хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж болно.”, Онц байдлын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт “Онц байдал зарлах тухай Улсын Их Хурлын шийдвэрийг чуулганы хуралдаанд оролцсон нийт гишүүдийн гуравны хоёроос доошгүйн саналаар батална.”, Хүний хөгжил сангийн тухай хуулийн 19 дүгээр зүйлийн 19.2 дахь хэсэгт “Улсын Их Хурлын Байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдаанд оролцсон гишүүдийн гуравны хоёроос доошгүй хувийн саналаар Хүний хөгжил сангийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж болно.” гэсний “...хуралдаанд оролцсон ... гишүүдийн гуравны хоёроос доошгүй нь...” гэсэн нь; Ард нийтийн санал асуулгын тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4 дэх хэсэгт “Ард нийтийн санал асуулгаар шийдсэн асуудалд цаашид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах бол Улсын Их Хурлаар хэлэлцэж, нийт гишүүний дөрөвний гурваас доошгүйн саналаар шийдвэрлэнэ.” гэсний “...нийт гишүүний дөрөвний гурваас доошгүй...” гэсэн нь тус тус Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин долдугаар зүйлийн 6 дахь хэсгийн “Улсын Их Хурлын чуулганы болон Байнгын хорооны хуралдааныг гишүүдийн олонхи нь хүрэлцэн ирснээр хүчинтэйд үзэж, хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонхийн саналаар асуудлыг шийдвэрлэнэ...” гэснийг зөрчсөн байна.” гэжээ.

Дөрөв. Монгол Улсын Их Хурал 2015 оны 4 дүгээр сарын 9-ний өдрийн “Үндсэн хуулийн цэцийн 2015 оны 2 дугаар дүгнэлтийн тухай” 45 дугаар тогтоолд:

“1. Хөрөнгө оруулалтын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.10 дахь хэсэг “Энэ хуульд өөрчлөлт оруулах асуудлыг Улсын Их Хурлын гишүүний гуравны хоёроос доошгүйн саналаар шийдвэрлэнэ.”, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуулийн 19 дүгээр зүйлийн 19.7 дахь хэсэг “Улсын Их Хурлын нэгдсэн хуралдаанд оролцсон гишүүдийн гуравны хоёроос доошгүй хувийн саналаар энэ хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж болно.”, Хүний хөгжил сангийн тухай хуулийн 19 дүгээр зүйлийн 19.2 дахь хэсэг “Улсын Их Хурлын Байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдаанд оролцсон гишүүдийн гуравны хоёроос доошгүй хувийн саналаар Хүний хөгжил сангийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж болно.”, Ард

нийтийн санал асуулгын тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4 дэх хэсэг “Ард нийтийн санал асуулгаар шийдсэн асуудалд цаашид нэмэлт өөрчлөлт оруулах бол Улсын Их Хурлаар хэлэлцэж, нийт гишүүний дөрөвний гурваас доошгүйн саналаар шийдвэрлэнэ.” гэсний “...нийт гишүүний дөрөвний гурваас доошгүйн саналаар гэсэн нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин долдугаар зүйлийн 6 дахь хэсэг “Улсын Их Хурлын чуулганы болон Байнгын хорооны хуралдааныг гишүүдийн олонхи нь хүрэлцэн ирснээр хүчинтэйд үзэж, хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонхийн саналаар асуудлыг шийдвэрлэнэ.” гэснийг зөрчсөн байна гэсэн Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн 2015 оны 02 дугаар сарын 13-ны өдрийн 02 дугаар дүгнэлтийг хүлээн зөвшөөрсүгэй.

2. Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 14.5 дахь хэсэг “Анхдугаар чуулганаар энэ хуулийн 14.3.7-д заасан асуудлаар санал хураалт явуулж, нийт гишүүний гуравны хоёроос доошгүй нь дэмжсэн бол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийг шинэчлэн батална.” гэсний “...нийт гишүүний гуравны хоёроос доошгүй нь...” гэсэн нь, Онц байдлын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэг “Онц байдал зарлах тухай Улсын Их Хурлын шийдвэрийг чуулганы хуралдаанд оролцсон нийт гишүүдийн гуравны хоёроос доошгүйн саналаар батална.” гэсэн нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин долдугаар зүйлийн 6 дахь хэсэг “Улсын Их Хурлын чуулганы болон Байнгын хорооны хуралдааныг гишүүдийн олонхи нь хүрэлцэн ирснээр хүчинтэйд үзэж, хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонхийн саналаар асуудлыг шийдвэрлэнэ.” гэснийг зөрчсөн байна гэсэн Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн 2015 оны 02 дугаар сарын 13-ны өдрийн 02 дугаар дүгнэлтийг хүлээн зөвшөөрөх боломжгүй гэж үзсүгэй.” гэжээ.

Тав. Монгол Улсын Их Хурлын даргын 2015 оны 5 дугаар сарын 12-ны өдрийн 115 дугаар захирамжаар Үндсэн хуулийн цэцийн их суудлын хуралдаанд оролцох итгэмжлэгдсэн төлөөлөгчөөр томилогдсон Улсын Их Хурлын гишүүн Д.Лүндээжанцан Үндсэн хуулийн цэцэд ирүүлсэн тайлбартаа:

“... Үндсэн хуулийн суурь үзэл санаа нийгмийн үнэт зүйлс байдаг. Үндсэн хуульд заасны дагуу Улсын Их Хурал нь төрийн эрх барих дээд байгууллага, төлөөллийн байгууллага мөн. Ард түмний хүсэл зоригийг илэрхийлж байгаа үндэсний аюулгүй байдал, эдийн засаг, улс төр, нийгмийн тогтвортой байдлыг хангах, нийтийн эрх ашиг, сонирхлыг хөндсөн тодорхой асуудлыг шийдвэрлэхдээ босго тавин шийдвэрлэхээр өөрийн

хууль тогтоох бүрэн эрхийн хүрээнд шийдвэрлэж ирсэн. Энэ нь Үндсэн хуулийн өөрийнх нь шударга ёсны зарчим, хүний эрх, эрх чөлөөг дээдлэх зарчим, төлөөллийн зарчим гэсэн үнэт зүйлээс нь урган гарч байгаа юм. Аливаа бүх шийдвэрт, тэр тусмаа үндэсний хэмжээний шийдвэр гаргахад сонирхогч иргэн бүрийн эрх ашиг, үнэ цэнийг нэг бүрчлэн тэгш харгалзан тусгах аргыг хүн төрөлхтөн одоогоор олоогүй хэдий ч ардчиллын дээд эрхэмнэл болсон энэ зорилгод алхам алхмаар ойртох арга замыг олсон нь төлөөллийн ардчилал юм. Төлөөллийн ардчиллыг бүрэн хангасан сайн засаглалд иргэдийн итгэл өндөр байна.

Нөгөөтэйгүүр Улсын Их Хурлаас батлан гаргаж байгаа аливаа шийдвэрийн легитим шинж буюу хууль ёсны хүлээн зөвшөөрөгдөх байдлыг нэмэгдүүлэх нь ард түмний язгуур эрх ашигтай шууд холбогдоно.

Үндсэн хуулийн Хорин тавдугаар зүйлийн 18 дахь заалтад Улсын Их Хурлын бүрэн эрхэд онц байдал зарлах эрх мэдлийг хамруулж, мөн зүйлийн 2 дахь хэсэгт онц байдал зарлах нөхцөл байдлыг тогтоосон, түүнчлэн мөн зүйлийн 4 дэх хэсэгт Улсын Их Хурлын бүрэн эрх, зохион байгуулалтын журмыг хуулиар тогтооно гэж заасан. Үндсэн хуульчилсан дээрх асуудлыг Улсын Их Хурал органик хуулиар тодруулан хуульчлахдаа түүнийг батлах, нэмэлт, өөрчлөлт оруулах горимыг тусгайлан заах нь Үндсэн хуулийн заалтад халдсан хэрэг бус харин Үндсэн хуулиар Улсын Их Хурлын бүрэн эрхэд онцгойлон хамааруулсан асуудлын эрх зүйн хамгаалалтыг бэхжүүлэн тогтоосон гэж үзэж байна.

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуульд хуралдааны дэгийг хэлэлцэн батлах түүнчлэн Онц байдлын тухай хуульд онц байдал зарлах шийдвэр гаргах босгыг нэмэгдүүлэн тогтооходоо Улсын Их Хурал хуралдааныхаа дэгийг тогтвортой мөрдөх, ялимгүй олонхийн саналаар дэгд өөрчлөлт оруулж, хуралдааныг гацаах, төрийн үйл ажиллалгааг хэвийн тасралтгүй явуулах байдал алдагдахаас урьдчилан сэргийлэх, түүнчлэн Үндсэн хуулиар олгогдсон иргэнийхээ үндсэн эрх эрх чөлөөг хязгаарлах туйлын арга хэмжээ болсон онц байдал зарлаж, эрх зүйн онцгой дэглэмийг тогтоох шийдвэрийг ард түмний илүү өргөн оролцоотойгоор шийдвэрлэх нь иргэнийхээ эрхийг дээдлэх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах, Үндсэн хуулийн зөрчлийг гаргуулахгүй байх баталгаа гэж үзсэн байна.

Үндсэн хуулийн Хорин долдугаар зүйлийн 6 дахь заалтыг Улсын Их Хурал хууль тогтоох үйл ажиллагаандаа хэрэгжүүлэхдээ ард түмний язгуур эрх ашгийг хамгаалсан, Үндсэн хуулийн суурь үзэл санааг

бэхжүүлсэн, төрийн үйл ажиллагаа тогтвортой байх, иргэний эрх чөлөөг зөрчигдөхөөс урьдчилан сэргийлэх эрх зүйн хамгаалалтыг бэхжүүлэх агуулгаар, бүтээлчээр хандсаныг анхааран үзэж шийдвэрлэхийг Үндсэн хуулийн цэцийн эрхэм гишүүдээс хүсч байна.” гэжээ

ҮНДЭСЛЭЛ:

1. 1992 оны 1 дүгээр сарын 13-ны өдөр баталсан Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин долдугаар зүйлийн 6 дахь хэсэгт “Үндсэн хууль, бусад хуульд өөрөөр заагаагүй бол Улсын Их Хурлын нийт гишүүний дийлэнх олонхи нь хүрэлцэн ирснээр чуулганыг хүчинтэйд үзэж, чуулганд оролцсон нийт гишүүний олонхийн саналаар асуудлыг шийдвэрлэнэ.” хэмээн хуульчилсан байсныг 2000 оны 12 дугаар сарын 14-ний өдөр баталсан Монгол Улсын Үндсэн хуульд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлтөөр “Улсын Их Хурлын чуулганы болон Байнгын хорооны хуралдааныг гишүүдийн олонхи нь хүрэлцэн ирснээр хүчинтэйд үзэж, хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонхийн саналаар асуудлыг шийдвэрлэнэ. ...” хэмээн өөрчлөн найруулсан байна.

2. “Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн 2015 оны 02 дугаар дүгнэлтийн тухай” Монгол Улсын Их Хурлын 2015 оны 4 дүгээр сарын 9-ний өдрийн 45 дугаар тогтоолоор “Хөрөнгө оруулалтын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.10 дахь хэсэг; Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуулийн 19 дүгээр зүйлийн 19.7 дахь хэсэг; Хүний хөгжил сангийн тухай хуулийн 19 дүгээр зүйлийн 19.2 дахь хэсэг; Ард нийтийн санал асуулгын тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4 дэх хэсэг нь Үндсэн хуулийн Хорин долдугаар зүйлийн 6 дахь хэсгийн заалтыг зөрчсөн байна” гэснийг хүлээн зөвшөөрсөн байна. Гэтэл Үндсэн хуулийн цэцийн дүгнэлтэд адил үндэслэлээр “Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 14.5; Онц байдлын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэг нь Үндсэн хуулийн Хорин долдугаар зүйлийн 6 дахь хэсгийн заалтыг зөрчсөн байна” гэснийг хүлээн зөвшөөрөөгүй тухай үндэслэлээ Үндсэн хуулийн цэцэд маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагааны тухай хуулийн 36 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсэгт заасны дагуу хууль тогтоогч тогтоолдоо заагаагүй байна.

3. Онц байдлын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт “Онц байдал зарлах тухай Улсын Их Хурлын шийдвэрийг чуулганы хуралдаанд оролцсон нийт гишүүдийн гуравны хоёроос доошгүйн саналаар батална.”, Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 14.5 дахь хэсэгт “Анхдугаар чуулганаар энэ хуулийн 14.3.7-д заасан асуудлаар санал

хураалт явуулж, нийт гишүүний гуравны хоёроос доошгүй нь дэмжсэн бол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийг шинэчлэн батална.” гэсний “... нийт гишүүний гуравны хоёроос доошгүй нь ...” гэж хуульчлахдаа хууль тогтоогч асуудлыг шийдвэрлэх саналын илүү өндөр босго тогтоосон байх бөгөөд энэ нь Үндсэн хуулийн Хорин долдугаар зүйлийн 6 дахь хэсгийн “Улсын Их Хурлын чуулганы болон Байнгын хорооны хуралдааныг гишүүдийн олонхи нь хүрэлцэн ирснээр хүчинтэйд үзэж, хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонхийн саналаар асуудлыг шийдвэрлэнэ...” гэсэн заалтыг зөрчсөн байна гэж тогтоосон Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн 2015 оны 2 дугаар сарын 13-ны өдрийн 02 дугаар дүгнэлт үндэслэлтэй байна.

4. Монгол Улсын Их Хурлаас 2015 оны 1 дүгээр сарын 20-ны өдөр Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийг баталсан байх бөгөөд тус хуулиар Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуулийн 19 дүгээр зүйлийн 19.6 дахь хэсгийн дугаарыг “19.7” болгон өөрчилсөн тул Үндсэн хуулийн цэцийн 2015 оны 02 дугаар дүгнэлтэд Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуулийн 19 дүгээр зүйлийн “19.6” дахь хэсэг гэснийг “19.7” гэж өөрчлөх нь зүйтэй байна.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Жаран дөрөвдүгээр зүйл, Жаран зургадугаар зүйлийн 3, 4 дэх хэсэг, Үндсэн хуулийн цэцийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 2, 4 дэх хэсэг, Үндсэн хуулийн цэцэд маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагааны тухай хуулийн 31 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэг, 36 дугаар зүйлийн 3, 4 дэх хэсгийн заалтыг удирдлага болгон

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН НЭРИЙН ӨМНӨӨС ТОГТООХ НЬ:

1. Онц байдлын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт “Онц байдал зарлах тухай Улсын Их Хурлын шийдвэрийг чуулганы хуралдаанд оролцсон нийт гишүүдийн гуравны хоёроос доошгүйн саналаар батална.”, Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 14.5 дахь хэсэгт “Анхдугаар чуулганаар энэ хуулийн 14.3.7-д заасан асуудлаар санал хураалт явуулж, нийт гишүүний гуравны хоёроос доошгүй нь дэмжсэн бол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийг шинэчлэн батална.” гэсний “... нийт гишүүний гуравны хоёроос доошгүй нь ...” гэсэн нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин долдугаар зүйлийн 6 дахь хэсгийн “Улсын Их Хурлын чуулганы болон Байнгын хорооны хуралдааныг гишүүдийн олонхи нь хүрэлцэн ирснээр хүчинтэйд үзэж, хуралдаанд оролцсон гишүүдийн

олонхийн саналаар асуудлыг шийдвэрлэнэ...” гэсэн заалтыг зөрчсөн байх тул хүчингүй болгосугай.

2. “Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн 2015 оны 02 дугаар дүгнэлтийн тухай” Монгол Улсын Их Хурлын 2015 оны 4 дүгээр сарын 9-ний өдрийн 45 дугаар тогтоолын 2 дахь хэсгийг хүчингүй болгосугай.

3. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн 2015 оны 02 дугаар дүгнэлтэд Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуулийн 19 дүгээр зүйлийн “19.6” дахь хэсэг гэснийг “19.7” гэж өөрчилсүгэй.

4. Энэхүү тогтоол гармагцаа хүчин төгөлдөр болохыг дурдсугай.

ДАРГАЛАГЧ

Н.ЖАНЦАН

ГИШҮҮД

П.ОЧИРБАТ

Т.ЛХАГВАА

Ш.ЦОГТОО

Д.СУГАР

Д.НАРАНЧИМЭГ

Д.СОЛОНГО

Д.ГАНЗОРИГ

Хаяг:

“Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн редакци.
Улаанбаатар-14201, Төрийн ордон 124 тоот
И-мэйл: turiin_medecelel@parliament.mn

Утас: 262420

Хэвлэлийн хуудас: 2.5

Индекс: 14003